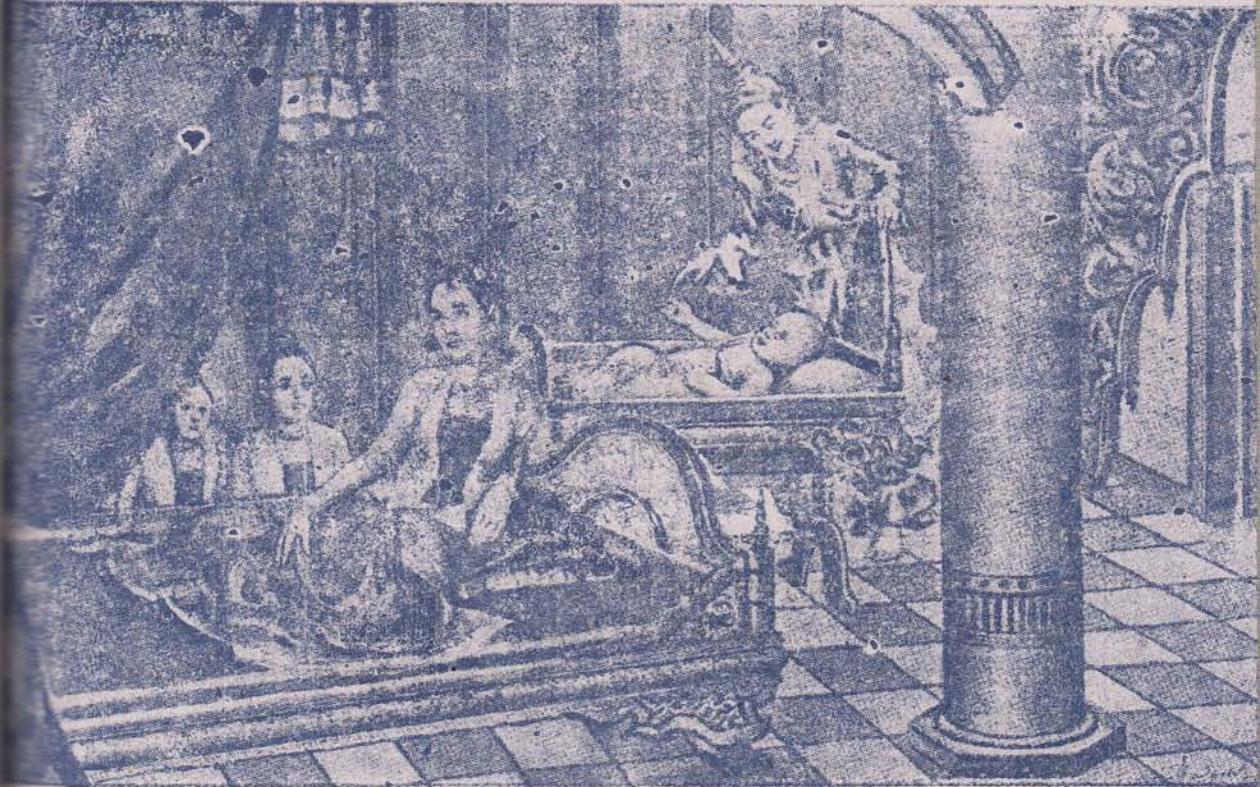

वीर-पूण पुस्तक संग्रहालय
नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मानम्बुडस्य !
कावहाल, काजिपुर,
नेपाल ।

आजन्द भूमि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

ना जन्मरुक्म महावधकुमान याग ७७८५ आवा ७७७७ स् १५५५ जति वृषि दूकया रुक्म शैका वीर्य

महोषध जातकको एक दृश्य

अखेरै जन्मिएको महोषधकुमारलाई इन्द्रले औषधिको जडिबुटी एकटुका हातमा दिने ।

वर्ष २४, अंक ६, ने.सं. १११६ (२०५३) कतिपूणिमा बु.सं. २५४० इ.सं. १९९६ अक्टोबर

तीर्थयात्रा

बौद्ध मित्तराष्ट्र श्रीलंकाको

ऐतिहासिक बौद्ध तीर्थस्थलहरूको भ्रमण तथा
अवलोकन गरी पुण्य संचय गर्नु होस् ।

भ्रमण यही २०५३ साल पुष महिनामा गरिनेछ । इच्छुक महानुभावहरूले
समयमै सम्पर्क राख्नहुन अनुरोध गर्दछु ।

विस्तृत जानकारीको लागि सम्पर्कः

आनन्दकुटी बिहार, स्वयम्भू ।

फोन नं. २७१४२०

- भिक्षु धम्ममूर्ति तथा

- भिक्षु पञ्जामूर्ति

छि स्यूला थें ?

(भगवान् बुद्धलिसे स्वापू दुगु अजातशत्रुया छुं घटनात)

१. कर्तिपुत्ति (कौमुदिपुत्ति) कुन्हु अजातशत्रु बुद्धया शरण्य वंगु खः ।
२. 'जीवक' वैद्यं अजातशत्रुयात बुद्धयाथाय् व्वनायंकूगु खः ।
३. अजातशत्रु बुद्धया शरण्य ववलय् अन भिनिसःत्या भिक्षुपिं दु ।
४. अजातशत्रु बुद्धयाथाय् वनेत चाल्हाय् पिहांवःगु खः ।
५. ववलय् अजातशत्रुयात 'जीवक' वैद्यं ग्यानाविज्यायेमते महाराज धकाः धयाविज्यात ।
६. अजातशत्रु बुद्धयाथाय् ववलय् भगवान् बुद्ध पूर्वपाखे स्वयाचवनाविज्यागु खः ।
७. "जितः उदयभद्र राजकुमार यः । भन्ते ! उदयभद्र राजकुमार नं थुकथं हे उपशान्त जुयाः याउँक च्वंसा ज्यू; गथे थन भिक्षुसंघ उपशान्त जुयाः च्वनाच्वंगु खः ।" थ्व अजातशत्रु भगवान् बुद्धयात धाःगु खः ।
८. अजातशत्रुयात कंगु सूत्रया नां श्रामणफल सूत्र खः ।
९. अजातशत्रुया काय्या नां उदयभद्र राजकुमार खः ।
१०. अजातशत्रु पिहां ववलय् न्यासः किसि, न्यासः मिसातय्सं मूस्याः प्वाः ज्वंकाः वंगु खः ।
११. अजातशत्रु पिहां ववलय् भगवान् बुद्ध 'जीवक' या आम्रवनय् च्वंच्वनाविज्याःगु खः ।

न्ह्यव्वःह्य- हेराकाजी सुजिकाः

नागवहाः, यल ।

आजपङ्क मूर्ति

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

प्रधानसम्पादक

भिक्षु कुमार काश्यप

फो. नं. २७१४२०

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य - २१२८५५

अष्टमुनि गुभाजु - २३१२२२

व्यवस्थापक

भिक्षु धम्ममूर्ति - २७१४२०

सह-व्यवस्थापक

तीर्थनारायण मानन्धर

फो. नं. २७०३८६

वितरणव्यवस्था

भिक्षु पञ्जामूर्ति - २७१४२०

वितरणव्यवस्था सहयोगी

श्रामणेर पञ्जारत्न - २७१४२०

विज्ञापन व्यवस्था

त्रिरत्न मानन्धर - २१११८५

प्रधानकार्यालय तथा प्रकाशक

मानन्दकुटीरविहार, स्वयम्भू, काठमाडौं

पो.ब. नं. ३००७, २७१४२०

वर्ष २४ अङ्क ६ व. सं. २५४० आश्विनपूर्णिमा

बुद्धवचन

बहुम्पि चे सहितं भासमानो, न तक्करो होति नरो पमत्तो ।
गोपोव गावो गणाय परेसं, न भागवा सामञ्जास्स होति ॥
अप्पम्पि चे सहितं भासमानो, धम्मस्स होति अनुधम्मचारो ।
रागञ्जा दोसञ्जा पहाय मोहं, सम्मप्पजानो सुविमुत्तवित्तो ।
अनुपादियानो इध वा हरं वा, स भागवा सामञ्जास्स होती' ति ॥

त्रिपिटकका विविध कुरा बताउन सक्ने भएपनि सोअनुसार काम नगर्ने र प्रमादी भइरहने मानिस खालि ज्याला लिई अर्काको गाइवस्तु चराउने चराहा जस्तो मात्र हुन्छ । त्यस्तो मानिस श्रमणत्वको भागी हुन सक्दैन । त्रिपिटकका कुरा केहीमात्र बताउने भएपनि धर्मानुसार आचरण गर्ने, राग, द्वेष र मोहलाई हटाउने अनि सम्यक्प्रकारले कुरा बुझेर सुविमुक्त चित्त भएका, यहाँ र वहाँका भनी केही ग्रहण नगर्ने पुरुष श्रमणत्वको भागी हुन्छ ।

हुइजना कुलपुत्र शास्ताको धर्मदेशना सुनी कामविषयलाई परित्याग गरी प्रवृजित भए । उनीहरूले शास्ताबाट विषयनाधुर र ग्रन्थधुरका कुरा विस्तारपूर्वक सुने । एकजनाले भगवान्लाई आफू बैस गइसकेको हुँदा ग्रन्थधुर हुन नसक्ने भएको ले विषयनाधुर पूर्ण गर्ने कुरा बताए । उनले शास्ताबाट अर्हत्पर्यन्तको उपदेश सुनी अर्हत्त्व प्राप्त गरे । अर्कोचाहिले ग्रन्थधुर पूर्ण गर्नु भनी त्रिपिटिक बुद्धवचन अध्ययन गरी धर्मका कुरा बताउँदै हिँडे । पछि बुद्धले उनीसँग प्रथम ध्यान र द्वितीय ध्यानको कुरा सोढा पनि उनले उत्तर दिए तर उनले स्रोतापत्ति मार्गसम्बन्धी कुरा बताउन सकेनन् । शास्ताले यो कुरा विषयनाधुरसँग सोढा उनले यथार्थ जवाफ दिए । शास्ताले उनलाई साधुवाद दिनुभयो । यो देखेर ग्रन्थधुरका शिष्यहरूले आफ्नो गुरुलाई साधुवाद नदिएको ना बुढसँग गुनासो गर्दा बुद्धले उनीहरूलाई भन्नुभयो- 'भिक्षुहरू, तिमीहरूका गुरु मेरो शासनमा ज्याला लिई गाई चराउने चराहा जस्तोमात्र रहेको छ, विषयनाधुर पंचगोरस खाने गाइधनी जस्तो भएको छ ।' यसै सिलसिलामा भगवान्ले यो गाथा बताउनुभएको हो ।

अभद्र व्यवहार

रूपन्देही जिल्ला, लुम्बिनीको मयलवार स्थित भगवान् बुद्धको प्रतिमामा गई सुंगुरको मासु लगेर प्रतिमाको मुखमा नै कोचेर 'बुद्ध ! तँले मासु खा, यस्तै सुंगुरको मासु खाएर छेरेर मरिथिस्' आदि अपशब्द प्रयोग गरी प्रतिमामा लातसमेत हिकीएर लुम्बिनी विकास कोषका कर्मचारीले अभद्र व्यवहार गरेको छ । अभद्र व्यवहार गर्नेले रक्सी पिएको थियो । रक्सी अनर्थको कारण भएको ले भगवान् बुद्धले मानिसको जीवनमा अनर्थको कारण हुने दुःखदायीविषयलाई प्रयोग नगर्न पञ्चशीलको नामबाट पाँचवटा आचरण शुद्धिका कुराको उपदेश गर्नुभएको छ ।

रक्सी खाँदैमा अभद्र व्यवहार गर्नेपछि भन्ने छैन तापनि यो पिएको सुरमा हुने गर्दछ । पिएको भएपनि आफ्नो मनको विद्रोह नै त्यसबेला प्रकट हुने गरेको रक्सीको स्वभाव बताउँदा त्यति फरक पर्दैन होला । नपिउँदा गर्न नसकेका र गर्न नपाएका कुराहरू त्यसबेला गर्ने गरिएको नै व्यवहारमा घेरै पाइएको छ । मानिस भद्रता र अभद्रता दुबैको घर हो । पिएको बेला भद्र मानिस अभद्र हुने हात्रो धारणा भएपनि वास्तविकरूपमा मानिसरूपी घरको ढोका खुल्दाखेरि अभद्रता सरासर बाहिर निस्केको हुनु नै यसको प्रकृति हो भनी बुझ्नुपर्ने हुन्छ । अरू बेला लाज र नैतिकताले छेकिराखेको हुने हुँदा पिएको बेला यो दुबै कुराको बाँध टुट्ने हुन्छ । यसो हेर्दा रक्सी खाएको ले गरेको अपराधभन्दा रक्सी खाने गरेको नै अपराध भनी रक्सीलाई सजाय गरेर रक्सी खाने मान्छेलाई छूट दिनुपर्ने देखिन्छ । यस्तै पिएर लट्टिँदा प्रकट भएको दुराचार उसका पहिलेका लुकेका भावना हुन् भनी स्वीकार्दा भने मानिस नै त्यसका दोषभागी हुन् नभनी करै छैन । रक्सी खानेले पिएको बेला गरेको कुरा प्रायः सुर हराएपछि सम्भन्ने पनि गरिन्छ । पिउनेले अरूले पिएर गरेको दुराचार पनि देखिराखेको हुन्छ । यी दुबै अरूले गरेको र आफूले पिएर गरेका कुरा चालपाउँदा पाउँदै वारम्बार पिएर दुराचारतिर लाग्नु अवश्य पनि पिउने मान्छेकै भूल हुने हुन्छ । यस्तै भूल लुम्बिनी विकास कोषका कर्मचारीले गरेको छ । यस दुराचारलाई सानो र मामुली ठान्नुहुँदैन । ती कर्मचारी रक्सीले मात्र मात्तिएका नभै जागिरले पनि मात्तिएका हुन् भन्नुमा पनि हिचकिचाउनु पर्दैन किनकि त्यो घडी कोषका कर्मचारीहरू छाडा भएको वातावरणको थियो । यसैले त्यस विषयमा त्यस्ता दुराचारीप्रति ठूलो चेतावनी दिनुपर्ने समयको आवश्यकता देखिन्छ । त्यस्ता कर्मचारीप्रति स्वयं माथिल्ला अधिकारीवर्गले समाजप्रतिको जिम्मेदारी वहन गरी आवश्यक सजायको व्यवस्था गर्नुपर्ने कर्तव्य हुन आउँछ । यस्ताको दुर्व्यवहारले कसैले पनि पुनः पुनः यस्ता घटना हुन नदिन ठोस कदम चाल्नुपर्छ नै ।

बौद्ध को हुन् को होइनन् ?

- प्रा. गणेश माली

भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ-

'सबै किसिमका पापहरू नगर्नु, कुशलहरूलाई पुनर्गर्नु, आफ्नो चित्तलाई स्वच्छ राख्नु, यही नै बुद्धको अनुशासन हो ।'

'न जटाले, न गोत्रले, न जातले ब्राह्मण हुन्छ, जसमा सत्य र धर्म छ त्यही शुद्ध हो, त्यही ब्राह्मण हो ।'

'अलंकृत भएर पनि समग्राचरण गर्ने, शान्त, शान्त, नियत ब्रह्मचारी हुने सबै प्राणीहरूमा दण्डरहित हुने, त्यही ब्राह्मण हो, त्यही श्रमण हो, त्यही भिक्षु हो ।'

भगवान् बुद्धको पालामा पनि अचेल झै ढोङ्गी ब्राह्मण, श्रमण वा भिक्षुहरू थिए होलान् जसको कारण भगवान्लाई यस्ता उद्गारहरू व्यक्त गर्नुपःयो ।

वास्तवमा बुद्धद्वारा उपदेशित मार्गमा लाग्नु र लागेर सफलता हासिल गर्नु नै बौद्धको लक्षण हो ।

वस्तु-

- १) पञ्चशील पालनगर्नु ।
- २) चार आर्यसत्यहरूलाई मननगर्नु ।
- ३) वैज्ञानिक चिन्तनले युक्त भई अनित्यता, अनात्मता एवं दुःखलाई यथार्थरूपमा देख्नु । यी तीन प्रकारका बौद्धग्राचरण र दर्शनले युक्त व्यक्ति नै बौद्ध हो ।

१) पञ्चशील

पाँच प्रकारका ग्राचरणहरू छन् जसले मानवलाई पशुत्वबाट उठाएर मानव तुल्याउँछ । ती यसप्रकार छन्-

- १) प्राणी हिंसा नगर्नु । चित्तलाई अहिंसक बनाउनु, मंत्रीपूर्ण बनाउनु किनकि हिंसा चित्तबाटै शुरू

हुन्छ । आफूसमाथि विना कारण गाली गर्ने, पिटन आउने, अथवा हिंसा नै गर्ने आउनेप्रति पनि कष्ट र मंत्रीपूर्ण चित्तले देख्नु । वंरीलाई अर्बंरले जित्नु ।

ख) चोरी नगर्नु । नदिइकन नलिनु । अर्काको धनमालप्रति लोभ नराख्नु किनकि चोरीको जरा नै लोभ हो । चित्तबाट लोभ हटाउन आफूसँग भएको मासन्तोष राख्नु । आफूलाई चाहिने वस्तुहरू आफ्नो परिश्रमले कमाइ गर्नु । चित्तलाई लोभ र तृष्णाबाट टाढा राख्नु ।

ग) काममा मिथ्याचार नगर्नु । कामतृष्णालाई सत्प्रयत्नले जित्नु र कामतृष्णालाई परोपकारी कार्यहरूले जित्नु । व्यभिचार नगर्नु । कामतृष्णालाई सन्तानोत्पादन हेतुबाहेक अन्यथा प्रयोग नगर्नु । यस सम्बन्धमा गृहस्थ र ब्रह्मचारी भिक्षुहरूको निमित्त फरक व्यवधान हुन्छ । गृहस्थहरूको लागि आफ्नो पति वा पत्नीमा सन्तुष्ट रही सन्तानोत्पादन हेतुमात्रै कामको प्रयोग हुनुलाई मिथ्याचार नगर्नुको अर्थमा लिनुपर्ने र ब्रह्मचारी र भिक्षुहरूको लागि अन्य कुशल कार्यहरूमा चित्त लगाई कामतृष्णाबाट विमुक्त हुनुपर्ने अर्थमा लिनुपर्दछ ।

घ) मादकपदार्थ सेवन नगर्नु । अप्रमादी रही चित्तलाई होशमा राख्नु किनकि चित्तको प्रमादी बेहोशी र आलस्यपूर्ण स्थितिमा नै मादकवस्तुतिर चित्त झुक्न जाने हुन्छ । मादकपदार्थ भन्नाले यहाँ प्रमाद, आलस्य, विस्मृति, बेहोशी आदि स्थिति उत्पन्न

गर्भ, अल्कोहल, निकोटिन, गाँजा, चरेश, अफिम-युक्त पदार्थ आदिलाई लिइन्छ । चित्तको विभ्रान्त स्थितिमा व्यक्तिलाई अनेक प्रकारका अकुशल कार्य-हरू हुने हुनाले यो शील अत्यन्त महत्त्वपूर्ण छ ।

ड) सत्य बोल्नु । यथावादी तथाकारी, यथाकारी तथावादी हुनु । चित्तमा रहेको मूलको कारण झूठो बोल्ने हुन्छ । लोभको कारणले, द्वेषको कारणले र मोहको कारणले पनि मानिसले झूठो बोल्छ । त्यसमा पनि सोझो तरिकाले भएको भाव वा कुरा व्यक्त गर्न डराउने वा भयको कारणले पनि व्यक्तिले झूठो बोल्छ । त्यसकारण असत्य बोल्नुको भिन्न चित्तको भय, मोह, लोभ, द्वेषहरू लुकिरहेका हुन्छन् । चित्तलाई मोह, लोभ, द्वेष र भयरहित बनाउनुलाई तृष्णामार्थि विजय पाउनु आवश्यक हुन्छ । यस दिशामा प्रयत्न गर्ने व्यक्ति नै सत्यवादी हुन सक्छ । प्रयत्न गर्नुको अर्थ बारम्बार विफल भैरहुनु होइन परन्तु मेहनतपूर्वक छोटो समयमा नै सफलता हासिल गर्नु हो । यसको लागि सम्यक् परिश्रमको आवश्यकता पर्छ ।

२) चार आर्यसत्यलाई मननगर्नु—

क) पहिलो आर्यसत्य— 'दुःख' । यस ससारमा दुःख छ । जन्म, जरा, व्याधि, मरण, प्रियबाट वियोग, अप्रियसँग संयोग, मनको तृष्णा पूर्ण नहुनु, नचाहेको हुनु यी सबै पाँच स्कन्धबाट उत्पन्न दुःखहरूको कारण यस जीवनमा आइरहने दुःखलाई मध्यनजर राख्नु । आफू र आपना चारैतिरका प्राणीहरू तृष्णाबाट उत्पन्न दुःखको अग्निमा हरबम जलिरहेको यथार्थलाई देख्नु । यो पहिलो आर्यसत्य हो ।

१) दोस्रो आर्यसत्य— "दुःखको कारण" । दुःखको पनि कारण छ । मन र शरीरयुक्त प्राणीमा चेतना र

इन्द्रियहरूयुक्त देहमा स्पर्श (रूप, गन्ध, स्वाद आदि विषयहरूसँग सम्बन्धित) हुन्छ र त्यसबाट सुख-वेदना, असुखवेदना वा न सुख, न असुख वेदना प्राप्त भैरहन्छन् । वेदनाबाट तृष्णा उत्पन्न हुन्छ र सुख भैरहोस् दुःख नभैरहोस् भन्ने चाहना उत्पन्न हुन्छ तर जति चाहनाहरू उत्पन्न भइरहन्छन् त्यसको १० प्रतिशत पनि पूर्ति हुँदैन । अग्नि व्यक्त दुःखाग्निमा जलन थाल्छ । चिन्ता र चिन्ताको ज्वालामा जलन थाल्छ । यस सत्यलाई यथार्थ रूपमा देख्नु दोस्रो आर्यसत्यलाई देख्नु हो ।

ग) तेस्रो आर्यसत्य— "दुःखको निरोध" । जुन कुनै कुराहरूमा तृष्णा उत्पन्न भइरहन्छन्, ती कुराहरूबाट विराग हुनु, निरोध हुनु, निस्सर्ग हुनु, लीन नहुनु, मुक्त हुनु, तृष्णाबाट सर्वथा विरक्त हुनुबाट दुःख निरोध हुन्छ । यस सत्यलाई यथार्थ देख्नु नै तेस्रो आर्यसत्यलाई देख्नु हो ।

घ) चौथो आर्यसत्य— "दुःखनिरोध गर्ने मार्ग" । अज्ञानयुक्त मार्ग नै दुःख निरोध गर्ने मार्ग हो । सत्य हुन्— सम्यक् दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक् वचन, सम्यक् कर्म, सम्यक् जीविका, सम्यक् व्यायाम, सम्यक् स्मृति र सम्यक् समाधि । यस आठ अङ्ग रूपी मार्गमा लागेमा दुःख निरोध हुन्छ, यसलाई प्रत्यक्ष मनन गरी सो भागेमा बुढतापूर्वक लाग्नु नै चौथो आर्यसत्यलाई देख्नु र मार्गमा लाग्नु हुन्छ ।

३) वैज्ञानिक चिन्तनले युक्त भई अनित्यता अनात्मता र दुःखलाई यथार्थरूपमा देख्नु

भगवान् बुद्ध स्वयं परम्पराविमुक्त स्वतन्त्र अन्वेषणकारी वैज्ञानिक चिन्तनयुक्त महामानव चिन्तक यो कुरा बुद्धजीवनीबाट छलङ्ग हुन्छ । अचेलका वैज्ञानिकहरू पनि यस विश्वमा विश्वव्यापी अनित्यता

यसमा आत्मतत्त्वको सर्वथा अभावलाई सिद्ध गर्ने दिशा-
 तर्फ अगाडि बढिरहेका छन् । अनादिदेखि अनन्तसम्म
 विश्वमा घटने घटनाहरूले भरिएको अनित्यता प्रवाहको
 रूपमा बढिरहेको छ । व्यक्तिले ग्रह अनित्य वस्तुबाट
 आफ्नो अनित्य चित्त र देहलाई अलगयाउनमात्र 'म'
 भन्ने संज्ञा दिनेबाहेक वास्तवमा यो 'म' भन्ने स्वतन्त्र
 तत्त्वको सर्वथा अभाव छ । यस दिशातर्फ विज्ञान अगाडि
 बढिरहेको छ । आधुनिक मनोविज्ञानले स्वतन्त्र 'म'
 को अस्तित्वलाई मान्दैन ।

यस अनित्यताप्रवाहमा व्यक्तिले आफूलाई
 आफ्नो तृष्णाको कारण स्थायित्व दिन खोज्छ जसबाट
 'म' र अहंकारको जन्म हुन्छ । दुःखको ज्वाला बल्न
 बाध्य छ । नानाथरीका स्वार्थको कारण झंझगडा दुःखमनी
 मारकाट तथा अन्य संघर्षहरू उत्पन्न हुन्छन् र जीवन
 दुःखमय बन्छ । यसप्रकार अनित्यताभित्र पनि तृष्णा र
 स्वसबाट उत्पन्न अहंकार तथा स्वार्थको कारण बलि-
 रहेको दुःखको ज्वालालाई यथार्थ देख्नु र यस दुःखबाट
 संसारलाई बचाउन हरदम प्रयत्नशील रहनु— यो बौद्ध
 आचरण हो ।

तसर्थ बौद्ध उही हो जो—

- (क) पंचशौल पालन गर्छ
- (ख) चार आर्यसत्यलाई मनन गर्छ र
- (ग) वैज्ञानिक चिन्तनले युक्त भई यथार्थ दर्शनले युक्त हुन्छ ।

यसो नभएका ढोङ्गी व्यक्तिलाई लक्ष्य गरी
 भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ—

“हे दुर्मध ! तँलाई जटा र गेरुवा बस्त्रहरूको
 के काम ? भित्र तेरो मूल युक्त छ, बाहिरमात्र धोएर
 हिँड्छम् ।”

बौद्ध बनाउने मार्गमा नलागी केवल पूजाआजा,
 रीतिथिति आदिमा समय विताएर हिँड्नेहरूलाई पनि
 भगवान् बुद्धले 'दुर्मध' भन्ने संज्ञा दिनुहुन्थ्यो होला ।

बौद्धहरू संसारमा कहीं पनि पाउन सकिन्छ ।
 जो व्यक्ति शीलवान्, शीलवती छन्, प्रजा (स्वतन्त्र
 वैज्ञानिक चिन्तनबाट उत्पन्न) ले युक्त छन् र संसारमा
 शान्ति ल्याउन दुःखीहरूमाथि करुणा राखी सदैव प्रयत्न-
 शील छन्— ती सबै बौद्ध हुन् ।

बुद्ध, फेरि उत्पन्न भैदेऊ

— हरिकृष्ण श्रेष्ठ, धरान-१५

माया र ममता अँगाल्ने हे सिद्धार्थ तिमी
 बुद्ध भै संसारमा चम्कियो ।
 शान्ति र सौन्दर्यलाई मनपराउने
 झगडा र रिसदेखि पर सत्तै
 हे बुद्ध तिमीले ग्रहलाई पनि सिकायो ।
 कति चेला बनायो कति महात्म्य सुनायो
 तिमी जस्तै ग्रह पनि कोही जन्मिए
 संसारलाई सुन्दरमय संसार बनाउने थियो

दया र माया संसारमा फैलिन थियो ।
 तिमी रहरहेको भए
 लडाईं, झगडा, दुर्व्यसनी आदि
 कुनै यहाँ उत्पत्ति हुने थिएन होला
 वम, क्षेप्यास्त्रको जन्म हुने थिएन होला
 फेरि पनि उत्पत्ति भैदेऊ हे बुद्ध,
 अहंकार र क्रोधलाई निर्मूल पार्न
 शान्त, साधु र सोभालाई बचाउन ।

भिक्षु सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर

- रत्नसुन्दर शाक्य

नेपालमा स्थविरवाद बुद्धधर्मको आधुनिक इति-
हासमा नेपाली भिक्षुसमुदायलाई बुद्धधर्मको अध्ययन
गराउन छात्रवृत्ति प्रदान गरेका केही बौद्धराष्ट्रहरूमा
श्रीलङ्का र बर्मापश्चात् थाइलैण्ड प्रमुख हुन आउँछ ।

थाइलैण्डदेशमा नेपालीभिक्षुहरूलाई आगमन
गराई अध्ययन गराउने सुअवसर प्रदान गर्नुभएका प्रमुख
व्यक्ति हुनुहुन्छ- भिक्षु सोमदेव फ्रा जाणसंवर महा-
स्थविर ।

उहाँको जन्म ३ अक्टोबर १९१३ का दिन थाइ-
लैण्डको सीमान्तप्रदेश कञ्चनपुरीमा भएको थियो ।
माता-पिताको तर्फबाट उहाँले आफ्नो नाम "गजवृत्त"
पाउनुभएको थियो ।

उहाँले आफ्नो प्रारम्भिक शिक्षा ८ वर्षको उमेर-
देखि मात्र शुरू गर्नुभएको थियो । आफ्नो बाल्यकालमा
उहाँको विशेष खेल नै भिक्षुको चौवर लाएर भिक्षु जस्तै
भएर पात्र धारण गरी पालीभाषा गुग्गुनाउँदै भिक्षाटन
गर्नु थियो साथै धर्मदेशना गरी खेल्न पनि मन पराउनु-
हुन्थ्यो ।

यस्तो प्रवृत्ति भएका उहाँले आफ्नै घर नजदिक
रहेको वाट देवसंघारामको स्कूलमा ५ कक्षासम्म उत्तीर्ण
गरिसकेपछि सोही विहारको विहाराधिपति फ्रा कु
अद्रुलसमणकिरको आचार्यत्वमा १४ वर्षको उमेरमा
श्रामणेर हुनुभयो । वर्षदिनको श्रामणेर जीवन 'वाट
देवसंघाराम'मा बिताई उहाँले पालीभाषाको उच्च
शिक्षाको निमित्त कञ्चनपुरीबाट ७७ किलोमिटर पूर्वमा
अवस्थित "नाखोन पाथोम"मा जानुभयो । नाखोन

पाथोमको 'वाट सनेह'मा पूरा दुई वर्ष अध्ययन गरि-
सकेपछि पुनः उहाँ पालीभाषा र बुद्धधर्मको गहनतम
अध्ययन गर्नको निमित्त श्रामणेरकालमै बङ्ककस्थित
वाट बोवरनिवेशमा पुग्नुभयो ।

वाट बोवरनिवेशमा अध्ययन शुरू गरेको केही
वर्षपछि एकपटक उहाँ आफ्नो जन्मस्थानमा अवस्थित
वाट देवसंघाराममा जानुभयो । त्यसबेला उहाँ पूरा
२० वर्षको हुनुभएको थियो । अतः उहाँ देवसंघारामको
विहाराधिपतिको उपाध्यायत्वमा उपसम्पन्न हुनुभयो ।
यो सन् १९३३ (बु. सं. २४७६)को कुरा हो ।

उहाँले आफ्नो पहिलो वर्षावास 'वाट देवसंघा-
राम'मै बिताउनुभएको थियो । वर्षावास समाप्तिपश्चात्
उहाँ वाट बोवरनिवेशमै जानुभयो । जहाँ पुनः एकपटक
त्यहाँको 'धम्मयुक्ति निकाय' अन्तर्गत त्यहाँको विहारा-
धिपति तेह्रौँ राजगुरु एवं वाट बोवरनिवेश विहारका
चौथो विहाराधिपति सोमदेव फ्रा सघराज छाओ-क्रो-
लङ्ग बजिरजाणवंशको उपाध्यायत्वमा उपसत्पन्न हुनु-
भएको थियो । उहाँको पहिलो उपसम्पदा (वाट देव-
संघाराममा) महानिकाप्रअन्तर्गत थियो ।

उहाँ आफ्नो विशिष्ट क्षमताको कारण चाँडै नै
राजगण पदमा पुग्नुभयो । सन् १९४४ मा (३४ वर्ष-
को उमेरमा) उहाँ 'फ्रा सोमङ्गना फान' हुनुभयो ।
उहाँको पदोन्नति क्रमशः बढ्दै गयो र सन् १९३६
(बु. सं. २४६६) मा चौथो पटकको पदोन्नतिको रूपमा
'फ्रा धम्मवराबोर्न' हुनुभयो । यस मङ्गलमय कार्य
(फ्रा धम्मवराबोर्न पद प्रदान)वर्तमान थाईनरेश भूमि

बुद्धवादेजको प्रवृत्तया एवं उपसम्पदा (२२ अक्टोबर ५ दिसम्बर १९५६) को समझना प्रदान गरिएको थियो। उहाँ (फ्रा धम्मवरावोर्न) लाई थाइलैण्डको राजकीय उप-सम्पदाको समयमा राजभिक्षुको संरक्षक एवं अनुशासक बूद्धको रूपमा नियुक्त गरिएको थियो- यो उहाँको जीवनको एक प्रमुख घटना थियो।

उहाँ फ्रा धम्मवरावोर्न हुनुभएको ५ वर्षपछि सन् १९६१ (४८ वर्षको उमेर)मा पुनः फ्रा शासना कोकोन पदमा पुग्नुभयो जुन पद सोमदेच् पदका ७ जना उच्च सदस्यहरूमा एक थिए। यस पदमा उहाँ पूरा एक दशकसम्म रहनुभएको थियो।

यसै समयमाबधि (एक दशक सन् १९६१-७१) भित्रमा उहाँले पहिलोपटक ११-१४ दिसम्बर १९७० सम्म नेपालयात्रा गर्नुभएको थियो। विशेषतः उहाँको यस नेपालयात्रा नेपालको बौद्धपरिस्थिति अध्ययन गर्न सरकारी स्तरबाट नै भएको थियो। सिर्फ ४ दिनको मात्र यात्रा भएपनि उहाँको यस पहिलो नेपालयात्राबाट नेपाल र थाइलैण्डका बीच बौद्धशासनिक कार्यमा नेपाल-लाई थाइलैण्डबाट शासनिक सेवाको शुभारम्भको श्री गणेश हुन आएको थियो। कुरा स्पष्ट पारौं-

४ दिनको नेपालयात्रामा आउनुभएका उहाँ-लाई नेपालका आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर (वि. सं. १९७५-२०४७)ले यात्रा सकुशल एवं सफल परिदिनुभएको थियो। यात्राको अन्तमा वा थाइलैण्ड इस्कनस्रगाडि फ्रा शासनसोभनले भिक्षु अमृतानन्द महा-स्थविरलाई सोध्नुभयो- नेपालमा बुद्धधर्म प्रचार-प्रसार-को निमित्त शाय्छान्लाई थाइलैण्डको तर्फबाट कस्तो किसिमको सहयोगको अपेक्षा गरेको छ ?

प्रत्युत्तरको रूपमा भिक्षु अमृतानन्द महास्थवि-रले भन्नुभएको थियो- "नेपाली भिक्षुहरू बर्मा र श्री-

लङ्काबाट अध्ययन गरिआएका छन्, कोही अध्ययनरत छन् तर थाइलैण्डबाट अहिलेसम्म कोही पढेर आएका र पढिरहेका छैनन्। त्यसैले नेपाली भिक्षु आमणेरहरू-लाई थाइलैण्डमा पालीभाषा एवं अन्य बौद्धसाहित्यको अध्ययन गराउन हजुरको सहयोग माग्दछु।"

सन् १९६१ देखि वाट बोवरनिवेसका छठौं विहराधि-पति एवं बँड्कस्थित 'धम्मयुक्तिक निकाय'का मुख्य प्रशासक हुनुभएका उहाँले भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर-को सहयोगको मागलाई सहर्ष स्वीकार गर्नुभयो। यसैको फलस्वरूप सर्वप्रथम उहाँले भिक्षु अमृतानन्द मार्फत् थाइलैण्डमा बुद्धधर्म अध्ययन गराउन बँड्कको "महाभकुट राजविद्यालय"को तर्फबाट दुइवटा छात्रवृत्ति प्राप्त पत्र पठाउनुभयो।

यसप्रकार थाइलैण्डमा बुद्धधर्म अध्ययन गर्न जाने अवसर नेपाली भिक्षु आमणेरहरूलाई प्राप्त भयो। यसको पहिलो अवसर ७ जेठ २०२७ (२० मई १९७०) का दिन प्रवृत्त हुनुभएका आमणेर सुशोभनले पाउनु-भयो। उहाँ त्यसताका आमणेरभेषमै पब्लिक कर्मस कलेज, घण्टाघरमा बी. कम. पढ्दै हुनुहुन्थ्यो। अतः योग्यताको कदर गरी अखिल नेपाल भिक्षुमहासंघको निर्णयबाट नै उहाँ थाइलैण्डबाट प्राप्त छात्रवृत्तिमा उमेदवार नियुक्त हुनुभयो। वहाँ बुद्धधर्म अध्ययनार्थ सर्वप्रथम थाइलैण्ड पुग्नुभयो- यो सन् १९७१ को कुरा हो।

आमणेर सुशोभन थाइलैण्ड पुग्नुभएको वर्षदिन पछि फ्रा शासनसोभनकै उपाध्यायत्वमा वाट बोवरनिवेस मं उपसम्पन्न भई "भिक्षु सुशोभन" हुनुभएको थियो।

हर्षको कुरा हो- ५ जुलाई १९७२ (आषाढ २०२६ का दिन आमणेर सुशोभन एकलै उपसम्पन्न हुनुभएको थिएन, उहाँका साथ अन्य एक नेपाली

श्रामणेर अग्नन्द (प्रवृजित सन् १९६६) पनि उपसम्पन्न हुनुभएको थियो। दुईको उपाध्याय फ्रा शासनशोभन हुनुभएको थियो।

उहाँहरू दुबैजना उपसम्पन्न हुनुभएको केही महिनापछि सन् १९७२ मै फ्रा शासनशोभनलाई 'सोमदेव फ्रा जाणसंवर' शुभ नामकरण गरिएको थियो। यस उपाधि (नाम) थाइलैण्डमा गत १५० वर्षअगाडि राजा रामद्वितीयको पालामा मात्र कुनै एक विशिष्ट भिक्षुलाई प्रदान गरिएको थियो। यो उहाँको जीवनको सर्वोत्तम गौरवको कुरा हो।

उहाँ सोमदेव फ्रा जाणसंवर हुनुभएको ८ वर्ष पछि सन् १९८० दिसम्बर महिनामा दोलोपटक नेपालको यात्रा गर्ने आउनुभयो। उहाँ यसबेला भारतमा सम्पन्न भएको 'भगवद्गीता' सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा भाग लिई फर्कनुभएको थियो। यसबेला पनि वहाँको यात्रा सिर्फ ३ दिन (१९-२१ दिसम्बर १९८०) को थियो।

वहाँको पहिलो र दोस्रो नेपालयात्राको अवधि (सन् १०७०-८०) भित्रमा कैयौं नेपाली श्रामणेरहरू थाइलैण्डका विभिन्न विहारहरूमा रही विशेषतः बङ्ककको महामकुट महाविद्यालय र महाचुला महाविद्यालयमा पालीभाषा, अन्य बौद्धसाहित्य एवं अनेकादि दर्शनको अध्ययनरत भइसकेका थिए। ती श्रामणेरहरूमा श्रामणेर सुशोभन र अग्नन्दपश्चात् क्रमशः श्रामणेर उपगुप्त धम्मपाल (प्रवृजित सन् १९७१), श्रामणेर सुमेध (प्रवृजित सन् १९७१), श्रामणेर सुगन्ध (प्रवृजित सन् १९७४), श्रामणेर धम्मशोभन (प्रवृजित सन् १९७५), श्रामणेर विपस्ती आदि थिए। पछि यो क्रम बढ्दै गएको फलस्वरूप वाट बोवरनिवेश, वाट साकेट, वाट पकनाम, वाट सीताराम, वाट महाधातु, आदि

विहारहरूमा नेपाली श्रामणेरहरू थपिँदै गए। उपर्युक्त श्रामणेरहरूमा श्रामणेर सुशोभन र श्रामणेर अग्नन्द जस्तै स्थानीय विहारहरूमा विहाराधिपति महास्थविरहरूको उपाध्यायत्वमा उपसम्पन्न पनि हुँदै गए।

सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरले तेस्रोपटक नेपालको यात्रा २०४२ साल मंसिर ८ गतेदेखि १५सम्म सम्पन्न गर्नुभएको थियो। विशेषतः यस यात्रा दुबै देशको कृतज्ञतास्वरूप भएको थियो। नेपालले थाइलैण्ड वा जाणसंवर महास्थविरबाट नेपाली भिक्षु-श्रामणेरहरूलाई बुद्धधर्म अध्प्रदान गर्ने सुअवलर दिनुभएको मा कृतज्ञतास्वरूप अखिल नेपाल भिक्षु महासंघकै तर्फबाट उहाँलाई निम्तो दिइएको थियो त थाइलैण्डले पनि नेपाल-पुत्र शाक्यमुनि बुद्धको धर्मले थाइदेश र जनतालाई गरेको उपकारको स्मरणस्वरूप आफ्नो ७३ औं जन्मदिनको उपलक्ष्यमा ७३ जना नेपाली शाक्यपुत्रहरूलाई प्रब्रज्या दिने लक्ष्य राखी सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर २३ नवम्बर १९८५ (८ मंसिर २०४२) का दिन काठमाडौं आइपुगनुभएको थियो।

उहाँको लक्ष्यग्रनुरूप २४ नवम्बर १९८५ का दिन कीर्तिपुरस्थित नगरमण्डप श्रीकीर्तिविहारमा नेपाल अधिराज्यका ७३ जना शाक्य कुलपुत्रहरूलाई प्रब्रज्या दिनुभयो। ती नव प्रवृजितहरूलाई आवाद-उपदेश दिनुको साथै तिनीहरूलाई साथ लिई उहाँले भिक्षाटन पनि गर्नुभएको थियो।

११ मंसिर २०४२ का दिन सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरको सम्मानमा काठमाडौंको बुद्धविहार, भृकुटीमण्डपमा विभिन्न बौद्धसंघसंस्थाहरूको संयुक्त आयोजनामा एक भव्य स्वागतसमारोहको आयोजना गरिएको थियो। त्यस स्वागतसमारोहको आयोजक संस्थाहरूमा नेपाल बौद्ध समाज, धर्मकीर्ति बौद्धअध्ययन

श्रामणेर अग्रगण्य (प्रवृजित सन् १६६६) पनि उपसम्पन्न हुनुभएको थियो। दुबैको उपाध्याय फ्रा शासनशोभन हुनुभएको थियो।

उहाँहरू दुबैजना उपसम्पन्न हुनुभएको केही महिनापछि सन् १६७२ मा फ्रा शासनशोभनलाई 'सोम-देव फ्रा जाणसंवर' शुभ नामकरण गरिएको थियो। यस उपाधि (नाम) थाइलैण्डमा गत १५० वर्षअगाडि राजा रामद्वितीयको पालामा मात्र कुनै एक विशिष्ट भिक्षुलाई प्रदान गरिएको थियो। यो उहाँको जीवनको सर्वोत्तम गौरवको कुरा हो।

उहाँ सोमदेव फ्रा जाणसंवर हुनुभएको ८ वर्ष पछि सन् १६८० दिसम्बर महिनामा दोस्रोपटक नेपालको यात्रा गर्न आउनुभयो। उहाँ यसबेला भारतमा सम्पन्न भएको 'भगवद्गीता' सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा भाग लिई फर्कनुभएको थियो। यसबेला पनि वहाँको यात्रा सिर्फ ३ दिन (१९-२१ दिसम्बर १६८०) को थियो।

वहाँको पहिलो र दोस्रो नेपालयात्राको अवधि (सन् १०७०-८०) भित्रमा कैयौं नेपाली श्रामणेरहरू थाइलैण्डका विभिन्न विहारहरूमा रही विशेषतः बौद्ध-कको महामकुट महाविद्यालय र महाचुला महाविद्यालयमा पालीभाषा, अन्य बौद्धसाहित्य एवं अनेकादि दर्शनको अध्ययनरत भइसकेका थिए। ती श्रामणेरहरूमा श्रामणेर सुशोभन र अग्रगण्यपश्चात् क्रमशः श्रामणेर उपगुप्त धम्मपाल (प्रवृजित सन् १६७१), श्रामणेर सुमेध (प्रवृजित सन् १६७१), श्रामणेर सुगन्ध (प्रवृजित सन् १६७४), श्रामणेर धम्मशोभन (प्रवृजित सन् १६७५), श्रामणेर विपस्सी आदि थिए। पछि यो क्रम बढ्दै गएको फलस्वरूप वाट बोवरनिवेश, वाट साकेट, वाट पकनाम, वाट सीताराम, वाट महाधातु, आदि

विहारहरूमा नेपाली श्रामणेरहरू थपिँदै गए। उपर्युक्त श्रामणेरहरूमा श्रामणेर सुशोभन र श्रामणेर अग्रगण्य जस्तै स्थानीय विहारहरूमा विहाराधिपति महास्थविरहरूको उपाध्यायत्वमा उपसम्पन्न पनि हुँदै गए।

सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरले तेस्रोपटक नेपालको यात्रा २०४२ साल मंसिर ८ गतेदेखि १५ सम्म सम्पन्न गर्नुभएको थियो। विशेषतः यस यात्रा दुबै देशको कृतज्ञतास्वरूप भएको थियो। नेपालले थाइलैण्ड वा जाणसंवर महास्थविरबाट नेपाली भिक्षु-श्रामणेरहरूलाई बुद्धधर्म अध्ययन गर्ने सुअवलर दिनुभएको मा कृतज्ञतास्वरूप अखिल नेपाल भिक्षु महासंघकै तर्फबाट उहाँलाई निम्तो दिइएको थियो त थाइलैण्डले पनि नेपाल-पुत्र शाक्यमुनि बुद्धको धर्मले थाइदेश र जनतालाई गरेको उपकारको स्मरणस्वरूप आफ्नो ७३ औं जन्मदिनको उपलक्ष्यमा ७३ जना नेपाली शाक्यपुत्रहरूलाई प्रब्रज्या दिने लक्ष्य राखी सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर २३ नवम्बर १६८५ (८ मंसिर २०४२) का दिन काठमाडौं आइपुगनुभएको थियो।

उहाँको लक्ष्यअनुरूप २४ नवम्बर १६८५ का दिन कीर्तिपुरस्थित नगरमण्डप श्रीकीर्तिविहारमा नेपाल अधिराज्यका ७३ जना शाक्य कुलपुत्रहरूलाई प्रब्रज्या दिनुभयो। ती नव प्रवृजितहरूलाई आवाह-उपदेश दिनुको साथै तिनीहरूलाई साथ लिई उहाँले भिक्षाटन पनि गर्नुभएको थियो।

११ मंसिर २०४२ का दिन सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरको सम्मानमा काठमाडौंको बुद्धविहार, भृकुटीमण्डपमा विभिन्न बौद्धसंघसंस्थाहरूको संयुक्त आयोजनामा एक भव्य स्वागतसमारोहको आयोजना गरिएको थियो। त्यस स्वागतसमारोहको आयोजक संस्थाहरूमा नेपाल बौद्ध समाज, धर्मकीर्ति बौद्धअध्ययन

बोछी, अखिल नेपाल हिमाली बौद्धसंघ, अखिल नेपाल महायान बौद्धसंघ, नेपाल बौद्ध महिलासंघ, युवा बौद्ध समूह र धर्मोदय सभा पनि सम्मिलित थिए।

सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर २७ नवम्बर १९८५ (१२ मंसिर २०४२) का दिन तथागतको जन्मस्थान लुम्बिनीमा जानुभइ प्रातिभोक्ष देशना गर्नुभएको थियो। यसको भोलिपल्ट लुम्बिनीगुरुयोजना अन्तर्गत निर्माण हुने सांस्कृतिक क्षेत्र (Culture centre) को निर्माण क्रमको प्रथम शिलान्यास गरी वृक्षारोपण गर्नुभयो। लुम्बिनीबाट कपिलवस्तु र निग्लिहवा पनि जानुभएको थियो।

१४ मंसिर २०४२ का दिन आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा स्थानिय आनन्दकुटी विहारमा अभिनन्दनपत्र समर्पण र बिदाई समारोहको आयोजना गरिएको थियो। नेपालका राजगुरु जनानाथ पाण्डितको सभापतित्वमा सम्पन्न त्यस समारोहमा परमपुज्य जाणसंवर महास्थविरमा बडागुरुज्यू जनानाथ पाण्डितद्वारा अभिनन्दनपत्र एवं आनन्दकुटी विहारगुठी, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, आनन्दकुटी ढायकरुभा र हिन्दूधर्म सेवा समन्वय समितिको तर्फबाट उपहार प्रदान गरिएको थियो।

सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरले तेस्रोपटक नेपालयात्रा गर्नुभएको ४ वर्षपछि सन् १९८९ मा थाइ-राजा र रानीको विशिष्ट राजगुरुको पदबाट विभूषित भई "सोमदेव फ्रा संघराज सकल महासंघ परिणायक" हुनुभयो।

परमपूज्य राजगुरु सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर "सकल महासंघ परिणायक" हुनुभएको ६ वर्षपछि गत १८ नवम्बर १९९५ का दिन चौथोपटक नेपाल आगमन गर्नुभयो। विशेषतः उहाँको यस आगमन कीर्ति-

पुरमा निर्मित "थाइकीर्ति आगन्तुक भवन"को समुद्घाटन र लुम्बिनीमा लुम्बिनीगुरुयोजनाअन्तर्गत अन्तर्राष्ट्रिय विहारक्षेत्र (Monastic Zone) मा निर्माण हुन लागेको "Wat Thai Lumbini" को शिलान्यासको निमित्त थियो। यस पुण्यकार्य उहाँले "थाइकीर्ति आगन्तुक भवन" को समुद्घाटन आगमनको दिन र "बाट थाई लुम्बिनी" को शिलान्यास १९ नवम्बर १९९५ का दिन गर्नुभएको थियो।

उपर्युक्त दुइटै पुण्यकार्य सम्पन्न गरी परमपूज्य राजगुरु १९ र्थो संघराज सोमदेव फ्रा जाणसंवर सकल महासंघ परिणायक महास्थविर २० नवम्बर १९९५ का दिन सकुशल थाइलैण्ड फर्कनुभएको थियो।

सोमदेव फ्रा जाणसंवर सकल महासंघ परिणायकका केही उल्लेखनीय कार्य एवं कृतिहरूः-

१) सन् १९६१ मा वाट बोवरनिवेशका पाँचौं विहाराधिपति फ्रा ब्रह्ममुनि (सुवचथेर) को निधनपछि उहाँ (फ्रा जाणसंवर) वाट बोवरनिवेशका छैठौं विहाराधिपति हुनुभएको थियो। जुनबेला उहाँ फ्रा धम्मवरावोन' पदमा थिए। उहाँ विहाराधिपति हुनासाथ विहारको पृतनःनिर्माण कार्यमा लाग्नुभयो। उहाँले १०० वर्ष पुरानो उपोषयागारलाई नयाँ ढङ्गबाट संगमरमर (Marble) ले भित्ता र बाहिरको फलेक छोपेर सजाएका थिए साथै अन्य भवनहरूको पनि मर्मत-सम्भार गराएका थिए। वाट बोवरनिवेश विहारलाई अनेक किसिमका हरियाली बोट विरुवाहरू लगाई तडी स्वच्छ, सफा, हराभरा गरी विहारलाई आकर्षक एवं शान्त वातावरणको रूप ल्याइदिएका थिए।

२) थाई जनताहरूको आवश्यकता र चाहनाअनुसार उहाँले आपन संरक्षकत्वमा केयौं स्थानहरूमा

विद्यालय, महाविद्यालय र अस्पतालहरूको पनि निर्माण गरिदिएका थिए । बङ्ककस्थित २४ तलाको चुलालङ्कन अस्पतालको निर्माण, भिक्षुहरू एवं सर्वसाधारण जनताहरूको निमित्त उहाँको प्रमुख उदारताको नमूना हो ।

३) बुद्धधर्मको व्यापक प्रचार-प्रसारको निमित्त उहाँ एकपटक विदेश गएर धर्मप्रचार गर्ने धर्मदूत भिक्षुहरूको प्रशिक्षण संस्थाको कार्यकारिणी अध्यक्ष भई एशिया, यूरोप, अमेरिका, अष्ट्रेलिया आदि महादेशहरूमा पुग्नुभई बुद्धधर्मको महानताबारे व्याख्यान दिंदै आएका थिए । विदेशमा धर्मदूत भिक्षुहरू पठाउने क्रममा नेपाली भिक्षु सुशोभनलाई वहाँले अष्ट्रेलिया पठाएको स्मरणीय हुन आउँछ ।

४) सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविर— युवावस्था (युवक भिक्षु) को उमेरदेखि समथ र विपश्यना ध्यान गर्नमा तल्लीन हुनुहुन्थ्यो । वहाँ बराबर शहर बाहिर रहेका विविध ध्यानकेन्द्रहरूमा गई २/३ महिनासम्म पनि रही ध्यानको अभ्यास गरेर

बस्नुहुन्थ्यो । पछि वहाँको धर्मको कार्यभार बढ्दै आएको कारण वहाँ जङ्गलस्थित ध्यानकेन्द्रहरूमा जान सक्नुभएन । त्यसको पुतिस्वरूप वहाँले शहरमै आफ्नो निवासस्थान नजदिक जंगलकै जस्तो वातावरण तयार गर्ने लगाई ध्यानकेन्द्रको निर्माण गर्नुभएको थियो ।

५) पाली, संस्कृतको अतिरिक्त चीनिया, फ्रन्च, जर्मन, अंग्रेजी, आदि कैयौं भाषाका ज्ञाता हुनुभएका सोमदेव फ्रा जाणसंवर महास्थविरले बुद्धको शिक्षा र ध्यानाभ्याससम्बन्धी कैयौं ग्रन्थहरू लेख्नुभएको थियो जसमा प्रमुखतः—

- १) बुद्धधर्मको मूल सिद्धान्त (*Principles of Buddhims*)
- २) बुद्धको ४५ वर्ष (*45 years of the Buddha*)
- ३) सोह्र प्रश्नहरू (*16 questions*)
- ४) जागरूक हुनको निमित्त मार्गदर्शन (*A guide to Awareness*) हुन् ।

जिअौं अरूको लागि

— श्रवनी शाक्य

धरान-१२

म आफ्नो लागि हैन
अरूको लागि जिउन चाहन्छु
कसैको सुखमा खुशी हुन चाहन्छु
कसैको दुःख वाँडी लिन चाहन्छु ।

म आफ्नो लागि हैन
अरूको लागि जिउन चाहन्छु
कसैको ओठमा मुस्कान बनी मुस्काउन चाहन्छु
कसैको रोदनलाई मुस्कानमा बदल्न चाहन्छु ।

म आफ्नो लागि हैन
अरूको लागि जिउन चाहन्छु
जीवनलाई एक उपहार बनाई
कसैको हितको लागि अर्पण गर्न चाहन्छु ।

म आफ्नो लागि हैन
अरूको लागि जिउन चाहन्छु
बुद्धको उपदेशलाई अगाडि सारी
जन-जनमा विसाउन चाहन्छु ।

राजा बिम्बिसारलाई उपदेश - भिक्षु कर्मशील

मुचुहांस् राजा बिम्बिसार !
सर्वज्ञ भगवान्को आज्ञा
अज्ञानी लोकमा पछुताउ हुन्छ,
बताउंछु, एउटा उपमा ।

निक्कै नै अघि महारम्यवनमा
मत्ता हात्ती एउटा आएथ्यो ।
अज्ञानी हात्ती खाना खोज्न जाँदा
पहाडबाट खसी मरेथ्यो ।

गंगाजीमा पयो बगाउँदै लग्यो
एउटा काग उड्दै आयो
मुर्दा हात्ती देख्यो हररर हाँस्यो
घन्य मेरो भाग्य भन्यो ।

हात्तीमाथि बस्यो स्मृति हीन भयो
ठूलो भूलमा परिहाल्यो
इच्छानुसार खायो सुख नै संशयो
गंगाजीको पानी पनि खायो ।

पेट पनि भयो नाचिपनि हाल्यो
म समान अरु छैन भन्यो
केही दिनसम्म उही स्वाद लियो
स्वर्ग नै यही हो भनिहाल्यो ।

हात्तीको मासुमा अन्न मोह बढ्यो
तर आफू समुद्रमा पयो
अगाढ समुद्र उडी नसक्नु छ
हात्ती पनि गह्वाइहाल्यो ।

भाग्न खोज्दा अगाढ समुद्र देख्यो
किमीगिरा पनि देखिहाल्यो

पछुताउ गरी कहाँ जाउँ भन्यो
यताउती हेर्ने मात्रै भयो ।

हा ! हा ! दुःख पहिले सोचन सकिन
भाग्ने क्षमता नहुने भयो
बस्तीको चिह्न कहीं पनि देखेन
प्राणको आशा नहुने भयो ।

विलाप गर्नु रूँदै कराई भन्यो
देववाट रक्षा हुनुपयो
उपाय जे छ पहिले नै नसंभेर
वितिसक्दा के उपाय रह्यो ।

भुमरीमा पर्दा के गरुं भनेर
चेतेर मात्र गर्नु के रह्यो
ह्वेलमाछा आई घुटुक्क निल्यो
काग र हात्ती पनि खायो ।

जान्नेले बुझ्नु नबुझ्नेलाई भन्नु
कुमार्ग हामीले छोड्नुपयो ।
करुणाको समभाव राखी
अभिमान हामीले त्याग्नुपयो ।

काम, क्रोध, लोभ यी सबै छोडेर
दान, शील, क्षान्ति राख्नुपयो
पाएको मूल द्वेष भनी संभेर
वीर्य ध्यान प्रज्ञा जान्नुपयो ।

यति मनमा राखी आँखा उघारे
त्यही बुद्धिमान भन्नुपयो
भिक्षुको विन्ति भगवान्को आज्ञा
भक्ति गरी मुक्ति पाउनुपयो ।

- अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

Empty Boasts

- Dolendra Ratna Shakya

" I'm born in a high family,
I'm Superior,
I'm worthy to be honoured."

Don't say so, don't boast of birth,
Do good actions which only make
you great.

" I'm strong I'm powerful,
who can do evil to me ?"

Don't say so, don't take pride of
your strength,
your strength will vanish away one
day.

" I'm beautiful, handsome and
youthful,

see how I'm blooming like a rose"
Don't say so, don't be proud of
beauty and youth,
It'll fade away like anything one
day.

" I'm learned, I know everything,
who is there as well informed as
me ?"

Don't say so don't be so arrogant,
your knowledge will disappear
one day.

" I'm wealthy, I possess every thing.
I can do whatever I can with
money."

Don't say so, don't be so silly,
you'll run short of money one day.

" I've sons and daughters,
kiths and kins,
I've people round me, I must be
honoured."

Don't say so, don't be so short-
sighted.
you'll be deprived of their company
one day.

ग्राहकवर्गमा अनुरोध !

'आनन्दभूमि' पत्रिकाको वार्षिक ग्राहक अवधि
सिद्धिएका ग्राहक महानुभावहरूबाट
आ-आफना ग्राहक नविकरण गर्नुभई
सहयोग गर्नुहुन हार्दिक
अनुरोध गर्दछौं ।

सम्पर्क :- आनन्दकुटी विहार
स्वयम्भू, काठमाडौं ।

व्यवस्थापक
आनन्दभूमि

आनन्दभूमि

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षा

— भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

शाक्यमुनि बुद्धं कोशीं कुरुक्षेत्र, हिमाञ्चलं विन्ध्याचलतकं पीन्यादे वाःचाःहिलाः परिव्राजक, सन्त, भ्रमण, जुजु, अमात्य, सेनापति, महाजन, श्रेष्ठी, कुषक, धर्माधिकार, पुरोहित, दुःखी सन्तप्तजन, नये-सर्वपि, पुनेसखंपि, मिसामिजंपिन्त पात्र अथवा श्रोताया समता व अवस्थायात त्वयेक इमित व समाजयात ज्यू-मिया निमित्त उपदेश, शब्देश व अति बियाबिज्यात ।

बुद्धया महापरिनिर्वाण जुइवं भिक्षु महाकाश्यपया वप्रसरताय न्यासः अर्हत् भिक्षुपि मुनाः बुद्धयागु उपदेश चनाः न्यकाः धर्म मुनेज्या व सर्वसम्मत्तं पायुछि तायेकेगु म्या (संगायना) जुल । अले सछिदे लिपा रेवत महा-स्थविरया नेतृत्वय ह्यसः अर्हत् भिक्षुपि मुनाः उगु संस्मरण परम्परायात हानं संघग्रन्थमोदन यानाः संगायना जुल । निसःदे लिपा हानं महाभोग्गलिपुत्त-विस्तया नेतृत्वय स्वकोगु बार दोलछि अर्हत् भिक्षुपि मुनाः संगायना जुल । थुगु हे संस्मरणपरम्पराया संरक्षणयात इसवी सम्बत्तया सुरुपाखे श्रीलङ्काय जुजु वृत्तामिनीया व्यवस्थां सम्पूर्णं त्रिपिटक ताडपत्रय लिपिबद्ध जुल । थुकियात प्यंगुगु संगायना धकाः जाइ ।

बुद्ध-वचन व्याकक थथे लिपिबद्ध जुसेलि ग्रन्थ-पुर व विपससनाधुर भिक्षुपिन्त वने वंकेगु ज्या जूवन । "कने-न्यने लुमकेया" परम्परा अध्ययन-अध्यापन, ग्रन्थ संरक्षण व सम्बद्ध नय हिलावन । थथे याइपिन्त हे ग्रन्थ-पुर धकाः घाइ । थ्वहे परियत्तिया क्षेत्र छः । ग्रन्थधुर विस्तनाधुर जुयेत माध्यम छः । ग्रन्थधुरया अध्ययन,

चिन्तन व मनन कार्यान्वयन जुयेवं हे प्रतिपत्ति जुइ । कार्यान्वयनया प्रतिफल मार्गफल अवस्थाया प्राप्ति हे प्रतिवेध शासन जुइ ।

नेपालय नं ग्रन्थधुरया परम्परा मध्यकालय तकं दनिगु कर्णालीअंचलया अभिलेखय वयाचवंगु सूत्र-धार (सुत्तधुर) उल्लेख संकेत याः । वथे हे स्विनगलय फंपि व सक्वया थोकह्यय योगिनीपि दुगु बहिलीइ व यंया थंवही, वथे हे थी रूद्रवर्ण महाविहार विद्या, शिल्प व तन्त्रशास्त्रया साधनाया केन्द्र छः । लिपा मध्ययुगय बुद्धधर्मया अध्ययन साधना स्यने कने ज्याय ह्युपाः व क्वपाः ववं पूजापाठयात माःगु सुथह्लापां नामसंगीति पाठ, गुंलाया भजन, दाफा स्तोत्र, पंचदान सम्यक् आदि विशेष पूजा अर्चनायात माःगु सयेके सीके ज्याय सीमित जुल । राणाकालय इन हे अध्ययन अध्यापन यायेगु मज्जयावन अथवा मफयाः मछिनावन । थुगु हे परिस्थितिस हानं थेरवादी बुद्धशासन नेपालय दुतित अले बुद्धधर्मया अध्ययन अध्यापनया ज्या, ग्रन्थ प्रकाशनया ज्या हानं ज्यावल । पत्रपत्रिकाया प्रकाशन जुल । आःतकं ज्यावं चवन ।

थुगुहे ज्याइवलय २०१६ वि. सं. स त्रिशूलोड नं धर्मया अध्ययन अध्यापन जुल तर थन जूगु अध्ययन अध्यापनय परीक्षा कायेगु थें जाःगु पद्धति नं दुथ्यात । थुकियात हे संस्थागत रूप बीत प्रस्ताव वयेवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघं वि. सं. २०२० वंशाख ५ गते खुनुया बैठकं "नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षा" स्थापना यायेगु निर्णय यात । महासंघया अध्यक्ष दिवंगत प्रज्ञानन्द

महास्थविरया ६४ दया बुद्धिकुण्ड श्रौचकारिक कथं
 "नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाया" समुद्घाटन जुल ।
 अले बु. सं. २५०७ (वि. सं. २०२०) बुद्धजयन्ती कुण्ड
 आकाशवाणी नेपाल अधिराज्य दक्षिण धेरवाद विहारय
 विद्यार्थी जुइपिन्त रेडियो नेपालया श्रोतारूपय फेतुना-
 च्वनेत सूचना बिल । रेडियो नेपालं सुथय ८।४५ इलय
 बौद्ध परियत्तिशिक्षाया अध्ययन अध्यापन ज्या न्ह्यात ।
 थये छन्हं हे छगू हे इलय सत्तिक व तापाक स्वपिन्त
 छकोलं हे अध्यापन अध्ययनया कार्य रेडियो नेपालया
 माध्यमं पूर्वंगु आःतकया निर्मित "न भूतो न भविष्यति"
 धाःसां ज्यु ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाया पाठ्यक्रम निर्माण,
 पाठ्यपुस्तक चयन व प्रकाशन, परीक्षा कायेगु व परीक्षा
 परिणाम पिकायेगु, प्रमाण-पत्र बांगु, पुरस्कारया
 व्यवस्था यायेगु ज्या ज्ञानं बांलाक बत्लाक यायां जुया-
 च्वंगु स्वीन्यादं दत । ज्याया थीथी भार आपाः कथं
 मज्जसां थीथी कथं थये नीति नियम कथं बिचाः याये-
 बलय श्री ५ या सरकारया चिकिचाधंगु एस. एल.
 सी. बोर्डया थें हे भार दु । थुपि ल्याय् श्रद्धालुपिनिगु
 श्रद्धादाननिसें छपुचः भिक्षु, अनगारिका, परियत्ति
 स्वनाः स्वकास्वपिनिगु ह्यो हिचःति मडु । भतिचा जक
 न्ह्यपु तिसिनातःगु मडु । नेपालभाषाया माध्यमं बुद्ध,
 बुद्धधर्म, बौद्धइतिहास, बौद्धसंस्कृति, बौद्धदर्शनया
 ब्वनेगु ब्वकेगु स्वीन्यादंतक मदिक न्ह्यानाच्वंगु चीधंगु
 खं मखु ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाय् श्री न्हूगु विद्या-
 लयय कक्षा तंतं यंकोथें ज्ञानं चव्ययागु तह्या ब्वने ब्वके
 यानायंकुयंकुं थौं ज्ञानु तहतकया परीक्षाया व्यवस्था
 जुइधुंकल ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाय् प्रारम्भिक, प्रवेश,

सदस्यपालक व सदस्यकोविद धकाः प्यंगू मूतह
 व्यवस्था दु । परियत्तिशिक्षाया प्रारम्भिक व प्रवेश
 स्वकः स्वकः परीक्षा बिद्याः तिति कोचाइ । अले
 मिक स्तर थेंया परीक्षा, परियत्ति सदस्यपालक
 परीक्षा खः । थवयां लिपा बुद्ध, बुद्धधर्म, बौद्धइतिहास
 बौद्धदर्शन स्यूह् अथवा पालिभाषा सःह्य धयागु
 सदस्यकोविदया स्वदेंया पाठ्यक्रम दु । थुकथं
 परीक्षा बिद्याः प्यंगू मूतहया परीक्षाय् न्ह्यापांगु
 छगू प्रश्नपत्रया जूसा क्रमशः प्रश्नपत्रया संख्या
 जुयाः वनाः कोविदय् खुगू खुगू पत्रया परीक्षा बीना
 नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाया जम्मां परीक्षा पूर्व
 जम्मां ३८ गू प्रश्नपत्रया परीक्षा बीमाः । थुपि परी
 या उत्तीर्णाङ्कु, श्रेणीविभाजन आदि प्राथमिक,
 मिक व महाविद्यालयया परीक्षाय् थें खः ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाया ज्ञिदेंया अध्ययन
 क्वचाइबलय् बुद्धजीवनी, परित्राण, धम्मपद,
 विनय, जातक, बुद्धकालीन प्रमुख भिक्षु भिक्षुणी
 उपासक उपासिकापिनि जीवनी व देन, शील, समाधि
 व प्रज्ञा वारय् आपालं सूत्रया बांलाक ज्ञान दइ ।
 धर्मया लिसें सामान्य बौद्धदर्शन, विश्वया बौद्ध
 इतिहास, प्रमुख बौद्धजनजातिया परिचय इमिके
 कोविद स्तरया अध्ययननिसें पालिभाषा व अमि
 अध्ययनय यःगु छगू कायेगु विकल्पया व्यवस्था
 तःगु दु ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षा अखिल नेपाल
 महासंघ संचालन यानातःगु अध्ययन अध्यापनया
 व्यवस्था खः । थवया निर्मित शिक्षाध्यक्ष, केन्द्रीय परी
 नियन्त्रक, पाठ्यक्रम, अध्यापनव्यवस्था, तालिमव्यवस्था
 परीक्षाव्यवस्था, आर्थिकव्यवस्था व प्रचारप्रसार
 स्था संयोजक व सदस्यपिनिगु संगठन दयेकाः संचालन

जुयाच्चंगु खः ।

श्री नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षाया अक्षय मूल-
धन प्रिन्टरया समेतं ४,६८,०००।- थुक्रिया बंडूक ब्याज,
श्रद्धादान, परीक्षाशुल्क, कापि पुनः परीक्षाशुल्क आदि
स्रोतया आधारय् बजेटकथं परीक्षा संचालन, कार्यालय
संचालन, कापिपरीक्षा, प्रश्नपत्र निर्माण, परीक्षा दि-
बलप्राप्त, केन्द्रयात क्रिया खर्च, मजिमगाःगु पाठ्य-
पुस्तक छपाइ, पुरस्कार वितरण, प्रमाण-पत्र वितरण,
समारोह आदि ज्या संचालन यानावयाचवन ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षा अध्ययन अध्यापन
जुइगु थाय् २० गू दु । परीक्षा समेतं संचालन जुइगु
कथं थौंकल्लय् १७ गू केन्द्र दु । बु. सं. २५०७ नित्तं बु.
सं २५३६ तकया दुने प्रारम्भिक स्वदेव्या परीक्षा विद्याः
उत्तीर्णपि ६,६११ ह्य, परियत्ति सद्धम्मभालक परीक्षा
(माध्यमिक) पासपि ६२ ह्य, अले बुद्धधर्मया कोविद
उपाधि परीक्षा पासपि १८ ह्य दत्त ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षा सरकारीस्तरं मान्यता
प्राप्तगु शिक्षा प्रणालि मखुनि । स्वेच्छां अध्ययन याइपि
हे थ्वया शिक्षार्थीपि खः । थुकी अध्ययन याइपि शिक्षित
भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपाशिक्षार्थीपि विशेषतः परि-
यत्ति ब्वनातःपि विद्यार्थीपि खः । शिक्षक, शिक्षिका-
पिस्त आःतक छुं आर्थिक लाभ महु । निःशुल्क सेवा
भावनां हे अध्यापन जुयाच्चंगु जुन ।

नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षां यानाः नेपालभाषां
सफू पिदनेगुली व सफू बिक्री वितरणय् तःधंगु योगदान
जुगु दु । च्यादो सिदोल विद्यार्थीपिसं नेपालभाषाया
माध्यमं परीक्षा स्वीस्वदेवतक लगातार विद्याचवन धयागु
खं नं नेपालभाषा प्रवारया पक्ष ह्यो सहस्वपूर्ण खं मखु ।
स्वीस्वदेवतक च्यादो गुदो मनुखं बुद्ध, बुद्धधर्म, बौद्ध
इतिहास, बौद्धसंस्कृतिया अध्ययन अध्यापन जुइगु नं
थःगु प्रकारया विशेषतां दुयःगु कुशलकर्म खः ।

थःत थमंहं म्हमसियाः दुःख सियाचवना

- सरदार हरिभक्त माथेमा

थःत थमनं म्हमसियाव दुःख सियाचोना रे ।

थःत थमनं म्हसीकाव सुखी जुयाचोने रे ॥

जन्ममरण महु जि मिसाया वसय् वना रे ।

मायाजालं केनकाव तयाव जितल रे ॥

भिम्ह मचा जन्म जुल थव वसय् सचोन रे ।

नये तिये हकि वकाः अति दुःख विल रे ॥

विवेकन बुभय्यानाः मिसा तोता छोये रे ॥

मचाखाचा दको मुनाः मामलिसे वनि रे ।

भगवान्या चरणस भक्ति दया वइ रे ।

थःगु अर्थ सियेकाव जन्ममरण फुके रे ॥

भक्तहरिनं कविर खन नापलाना रे ।

थःत थमनं म्हसीकाव सुखी जुयाचोने रे ॥

ॐ

विधुर महाजातक

जू त्वाःगुया खँ

-भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

पुण्णकं जुजुया दुने हृदयय् दुःख ज्वीकाः मन सुख मध्येकाः च्वनाबिज्याःगु खनाः बन्ति यात- “भो महाराज ! जू म्हितेबलय् निखलःसियां हे थःथः त्याकेगु हे जक इच्छा जुयाचवनी । अथे इच्छा यानाचत्रंसांतबि निखलः नं नाप नापं त्याइ बुइ धंगु सम्भावना मडु । निम्हय् छम्ह अवश्यनं बुइ धंगु ला थ्व स्वाभाविक हे जुल । आः थ्व झी जू म्हितागुली नं छलपोलयान जि धालापं हे पराजय यानाबिधागु मखु । मनय् दुःख तायाः अपशोच यानाबिज्याये माःगु कारण छुं मडु । छलपोलयात जि उत्तमगु बस्तुद्वारा त्याकाकाये धुन । आः झीसं जू म्हिते न्ह्यः हे थःथम्हं बाजि तयाः यानागु बस्तु जितः बियाबिज्याहँ । जि तापाक वने मानिम्ह जूगुलि यानाः आपाः ई बिक पियाचवने फंमखु महाराज ।”

उगु समयत जुजुं घयाबिज्यात- “भो माणवक ! जि राज्य यानाचवनागु थ्व भूभागया दुने दुगु किसि, सल, दोहँ, माणिक्यरत्न, तुकि, तायःसहित तिसावसत छायापातःपि अत्यन्त रूपवान्पि स्त्रीरत्न, लुं, वहः इत्यादि आपालं बस्तुत दयाचवन । उपि मध्यय् अत्यन्त मू वंगु छं यःगु रत्न छगू कयाः छ वनेमाःथाय् हँ ।”

जुजुया आज्ञा न्यनाः पुण्णकं धाल- “भो महा-

राज ! छलपोलं आज्ञा जुयाबिज्याःगु अनेक प्रकारयागु रत्नमध्यय् ‘विधुर महामन्त्रीरूपी रत्न छगः हे जक अत्यन्त उत्तम जुयाचवन । जि बुत धाःसा छं यःगु रत्न छगः कयायंकि’ धकाः आज्ञा जुयाबिज्याः थें छलपोलयागु बचन अनुसारं विधुर महामन्त्रीरूपी अति उत्तमगु रत्न छगः जितः बियाबिज्याहँ महाराज !”

पुण्णकं याचना याःगु शब्द तायाः विधुर महामन्त्रीयागु गुणया खँ कनाः व अमूल्यगु प्रज्ञारूपी रत्नयात बीम्बायेकेत जुजुं “भो माणवक झी जू म्हिते न्ह्यः हे जि थःगु शरीर, महारानी व राज्य, थुलि तोताः सेगु बस्तुत व्याक्कं जुलय् पाये घयावयागु मखुला ? थ्व विधुर महामन्त्री जिगु शरीर हे समान खः । जिगु हक लगय् जूगु वस्तुनाप जू त्वायेबलय् बाजि पायेगुनाप छुं सम्बन्ध मडु । अथे जूगुलि व विधुर महामन्त्रीयात छं यके दइमखु । व विधुर महामन्त्री जिगु शरीर हे जक नं मखु, जि शरण वनेगु आधार नं खः । जितः आपत् विपत् परय् ज्वीबलय् आधार कायेगु महाद्वीप समान जुयाचवन । हानं जितः आपत् विपत् परय् ज्वीबलय् थःत सुरक्षाया लागि सूवनेगु तःधंगु गुफा समान नं खः । धार्थे हे जिगु शरीरं अलग जुयाचवंगु बस्तु मखु ।”

धंगु खँ आजा जुयाबिज्यात ।

विधुर मन्त्रीयात निसाफ याकूगु-

धनंजय कौरव्य जुजुं विधुर महामन्त्रीयात सुरक्षा यानातयेया लागी बियाछ्वये फंमखु धंगु कारण धंविज्याःबल्य यक्षसेनापति पुण्णकं “भो महाराज ! जि व छःपिं थन च्वनाः विवाद् यानाच्चवनेबल्य समय-जक सित्ति वनी । उकिं शीपिं वसपोल विधुर महामन्त्री-जुयाथाय् हे वनाः शीपिं निहासिगु विवाद् वसपोलयात हे छिनय् याके दःसा बेश ज्वी । वसपोल विधुर मन्त्रीजुं निसाफ छिनय् यानाच्च्युगु अनुसारं शीसं स्वोकार यानाकाये नु महाराज !” धकाः ब्रिन्ति यायेव जुजुं- “भो माणवकजु ! छं छःगु हे खँ ह्लात । छं धाःगु खँ जितः चित्तबुझय् जुल । शीपिं निम्हं आः थये हे वसपोल महामन्त्रीजुथाथाय् वनाः थुगु विवाद् विषयय् निर्णय याकःवने नु ।” धकाः आज्ञा जुयाबिज्यानाः धनंजय कौरव्य जुजु सच्छि व छह्य जुजुपिं व पुण्णक यक्षनाप उत्साह प्रसन्नसाथं निसाफ यानाबीगुथाय् विधुर महामन्त्रीया न्यायालयय् बिज्याःगु जुल । विधुर महामन्त्री जुजुं धाःगु न्यायालयय् सवारी जुया-बिज्याःगु छनाः थः न्यायासनय् च्वनाः निसाफ छिनय् यानाच्चवथासं वनाः जुजुयात नमस्कार स्वागत यानाः थःत योग्यगु आसनय् वनाः च्ववन ।

उगु समयस पुण्णक यक्षं महामन्त्रीयात सम्बो-धन यानाः, “भो महान् प्रजावान्ह्य महामन्त्रीजु ! छलपोलं न्यायधर्मय् च्वनाः थःगु प्राण हे त्यागयाये माःसानं सत्ययात त्याग यानामबिज्याः धइगु गुण धर्म थ्व सारा संसारय् न्यंकनं फँलय् जुयाच्चंगु दु । जि न्यनेमाःगु खँ छु धाःसा छःपिं प्रजावान्ह्य महा-मन्त्रीजु कौरव्य जुजुया कर्मचारी लाकि अथवा जुजुया

थः परय्जूमह सं थःथितिला छुथें ? धइगु सीकेया लागी न्यनाच्चवनागु खः । कृपा तयाः कनाबिज्याहुँ” धकाः न्यनेव विधुर महामन्त्रीं “थ्व माणवकं जिके थ्व खँ न्यनाच्चवन् जि वइत जि जुजुया थः परय्जूमह धकाः अथवा जुजुयासिनं उत्तम जातयाह्य धकाः अथवा जि जुजुनाप भतीचा हे हिनाप सम्बन्ध म्दुह्य अलगह्य धकाः धाल धाःसा वं जिगु खँ न्यनेत थाकुइ मखु । थ्व संसारय् सत्य थें ज्याःगु सरन वने लाहकगु मेगु छुं दुगु मखु । वंत जि खःगु खँ हे जक धया बीमाल ।” धकाः मतिइ त्वीकाः “भो माणवकजु ? जि राजपरिवारयाह्य नं मखु । जुजुयासिनं उत्तमगु जातयाह्य नं मखु । जि जुजु-यात फाइदा ज्वीगु मज्वीगुयात मसोसे यथार्थ खःगु खँ-यात हे जक धयाः निर्णय यानाबीमाःह्य व्यक्ति खः ।

(थ्व संसारय् च्यः धइपिं प्यंगू प्रकारयापि दुगु जुयाच्चवन् । इपिं सुसु धाःसा- १. अन्तोजात जुया-च्चपिं थःगु छेय् हे उत्पन्न जूपिं दास-च्यःत । २. धन-वकीत दां पुलाः न्यानातःपिं च्यःत । ३. सयंदापुपगत जुयाच्चपिं थः यसें हे दास जुयाजूपिं च्यःत । ४. लडाइँ यानाः त्याकाहःपिं बन्धक सिपाहिँत धइयिं थुपिं खः । थुपिं प्यंगू प्रकारयापि दासत मध्यय् जि जुजुया तलब नयाच्चवनाह्य मन्त्री खः । जितः स्वयं-दास थःथम्हं हे दास-सेवक जूमह धकाः धाइ । जि तःधंगु पदबि छगुली थयंह्य जूसां तबि जुजुया दास-सेवक हे खः । महाराजा-धिराजं जितः छुं छगू ज्या परय् जुयाः छि थें ज्याःम्ह माणवक छम्हसित बियाछोयाबिज्याःसानं न्यायानुरूपं बियाछोयाबिज्यायेगु हक दु ।” धकाः धयाच्च्युबल्य माणवकरूपी पुण्णकं अत्यन्त प्रसन्नजुयाः थःगु ब्वहल्य ह्लाःतं दायाः ब्वय् च्वंगु खँ धाल -

“भो भो ... राष्ट्रयात राज्य यानाबिज्याःपि

महाराजपि ! आः श्व जि निकोलं त्याःगु जुल । जि
 स्यनागु प्रश्नयात विधुर महामन्त्रीजुं धार्थं नं हे यथार्थ
 रूपं सत्य कथं लिसः बियाबिज्यात । धनञ्जय कौरव्य जुजुं
 धार्मिक यथार्थ रत्यगु खं लिसः बियाबिज्याइम्ह विधुर
 महामन्त्रीजुयात छाय् जितः बियाबिमज्यायेगु ?”

पुण्णकं अथे धाःगु खं कौरव्य जुजुं स्यनाः नुगः
 मछिकाः तसकं तं पिकयाः (जि थें ज्याःभूस्यां मन्त्री
 पदवि बियातयाम्ह, च्वय् छ्वयातयाम्ह विधुर मन्त्रीं
 जिगु ख्वाः मस्वसे, जिपाखे मत्युसे थौंतिनि खंम्ह कात्या-
 यन माणवकयागु जक ख्वाः स्वयाः वया पक्ष लित ।’

धकाः महामन्त्री खनाः तं पिकयाः धयाबिज्यात-

“भो कात्यायन माणवकजु ! श्व विधुर मन्त्री
 जिम्ह दास खः धंगु जूमा याकनं हे बोनायंकि । जिम्ह
 थःथिति नं मखु, ज्ञाति बन्धु नं मखु धार्सेलि व मन्त्री
 जिम्ह दास, च्वयः धकाः निर्णय यासेलि आःतक्क छं
 छाय् वइत बोना मयंकागु ? श्व विधुर महामन्त्रीजु
 रत्नयासिनं अत्यन्त उत्तमह्य रत्न खः । श्व अत्यन्त
 उत्तम श्रेष्ठह्य विधुररूपी रत्नयात छं याकनं कयाः
 बोनायंकि ।” धकाः ख्वाः खिउंके तयाः कडागु वचन
 आज्ञा जुयाबिज्यात ।

(चिनाखें)

मन चीगु गय् ?

- प्रा. आशाराम शाक्य

मनजक ख्वल यमा ! मनजक ख्वल यमा !

मन चीगु गय् ?

जिह्य यःह्य जिह्य मखु, जिगु मन जिगु मखु

गथे म्वायेगु मां ?

क्वब्वाःलःथें भरुब्वाना!, जिह्य यःम्हं त्वःतावन

मन तयेगु गय् ?

जिह्य, जिगु, जिहे जक खंकाः थन म्वांनां जक

गथे म्वायेगु मां ?

बुद्धयागु न्ह्यसः दन, लिसः जिगु मनय् वल

थुइकेगु गय् ?

बुद्ध, धर्म, संघ धकाः हालाजुयाः म्वांनाच्वना

मन चीगु गय् ?

(चिनाखें)

बुद्ध म्हसीका

- प्रकाश तुलाधर

मखु ब्वसा बुद्ध, गुणमान व वर्णनया

अथवा धलःथें तुं वीरगाथाया

खः चिन्तन मनन तीक्ष्ण चित्तया

अन्वेषण, सुपरीवेक्षण उत्पत्ति विनाशया ।

जन्म-मरण भवचक्रया गहन दर्शन

चतुर आर्यसत्य सिद्धान्तया प्रतिपादन

मैत्री, क्षमा व करुणया अगाढ सागर

श्वहे “बुद्ध म्हसीका”या चि व जांगर ।

जिगु मिखाय् सुशीला अट्या

- भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर

थौया अनगारिका सुशीलां भोजपुरथे जाःगु दुर्गमस्थानय् जन्म कयाः नं मचाबलय्निसें शिक्षाय् दिलचस्पी दुहा, धर्मय् श्रद्धां बिलिबिलि जाःह्य, गृहस्थ जीवनयागु विभिन्न कथंथागु दुःख व कष्टयात वाः-चायेकाः प्रवृजित जीवन हनेया निम्न पुसा पिना ब-उयाःगु खः । वहे अनुसारं नकतिनिया यूवतीयागु उमेरय् थ्यंगु अवस्थाय् नं पिनेयागु रमझमयागु वाता-वरणव् न्हाइपु मतासे, मन मछोसे सम्बेग धर्म उत्पत्ति यानाः वंराग्य चित्तयात व्वलाथनाः प्रवृजित जीवन हनेगु तातुनाबिज्यासे दूढप्रतिज्ञ जुयाबिज्याःह्य अनगारिका सुशीलां प्रवृजितजीवन धारण यानाबिज्यात । गुबलेसनिसें वसपोलं प्रवृजितजीवन लाभ यानाबिज्याःगु खः उगु अवस्थानिसें हे शिक्षाय् दिलचस्पी दुहा जुया, गुकथं वसपोलयात शिक्षा प्राप्त जुइगु खः उकथं शिक्षा हासिल यायेया निम्न कोसिस यानाबिज्यात । वसपोलं कुशीनगरय् च्वनाः नं थम्हं फक्क अध्ययन यानाबि-ज्यात । अनं लिपा वसपोल तानसेनय् वर्तमान संघ-नायक जुयाबिज्याःह्य पुज्यपाद शाक्यानन्द महास्थविर-यागु छत्रछायाय् च्वनाः पालिभाषा व मेमेगु भाषाया अध्ययन यानाबिज्यात । जि उबलय् ह्याउंमचा थें जाःह्य मचातिनिगु अवस्था खः । वसपोल गुलि उद्योगी धयागु खें जि मचाबलय्या मिखां नं स्वये नं, आः उमेर जाया-वये धुंकाःया मिखां नं स्वये नं । थःजक शिक्षा सयेके-गुली दिलचस्पी दुहा मखु मेपिन्त शिक्षा स्वनेगुली नं दिलचस्पी दुहा वसपोल जुयाच्वन । अथे जूया निम्न हे वसपोल तानसेनय् च्वनाबिज्यानाच्वंगु खः, उबलय् पुज्यपाद संघनायक भन्तेलिसे मिलय्जुयाः वसपोलं

शील पाठशाला छगु नं खोलय् यानाबिज्यात गुकी थः मचाह्य विद्यार्थी जुयावये नंगु खः । छखें धायेमाल धाःसा वसपोल जिमि मचाबलय्निसेंयाह्य गुरुमां खः ।

वसपोलयागु हे शील पाठशालां हे धायेमाली ला गुकथं धायेमाली जितः नं प्रेरणा प्राप्त जुल । उकि थौं जि थुगु भिक्षु भेषय् च्वनाच्वने खन । हानं गुलिखे दंतक तानसेनय् बितय् यानाबिज्याये धुंकाः हानं वस-पोल काठमाडौं बिज्यात । काठमाडौं थ्यंकाः नं वसपोल सुंके च्वनाबिमज्याः । वसपोलया शिक्षा प्राप्त यायेगु लालसा तनामव । उमेर जायावलिसे हे वसपोल इन उत्साहित जुयाबिज्यात । छसीकथं वसपोलं गुपिं गुरु-पिनिगु आश्रम कयाः अध्ययन यानाबिज्याःगु खः वस-पोल गुरुपिन्त नं थःगु शिक्षाया लालसां प्रेरित याना-बिज्यात । बुद्धघोष भन्तेयागु आश्रमय् च्वनाः वसपोलं शिक्षा हासिल यानाबिज्याःथें हे मेमेपिन्त नं शिक्षा बिइगु निम्ति पुज्यपाद भन्तेयात प्रेरणा नं बियाबिज्यात । छसीकथं वसपोलपिं त्रिशूली थ्यंकाः बिज्यात । अन नं अध्ययनया क्रम जारी हे तयाबिज्यात । तर अन थ्यंगु अवस्थाय् धर्मरत्न शाक्ययागु व सुशीला गुरुमांयागु सल्लाह साहुतिकथं वसपोल भन्तेयात घच्चच्चय् याना-बिज्यात, घ्वात्तु छशानाबिज्यात- 'भन्ते, परिपत्ति अध्य-यनया व्यवस्था छगु यायेमाल' । वसपोलपिनिगु हे प्रेरणा प्राप्त यानाकयाबिज्यानाः पुज्यपाद बुद्धघोष भन्तेनं दकसिय्य ह्यापां चिकिचाधक परिपत्तिशिक्षा अध्ययन याकेगु क्रम सुरु यानाबिज्यात । लिपा वनाः वहे क्रम-यात अखिल नेपाल भिक्षु महासंघमाडौं स्वीकृति प्राप्त यानाकयाः थौंयागु गुगु नेपाल बौद्ध परिपत्तिशिक्षा

धकाः दयाचवंगु परियत्तिशिक्षा खः उकियात क्रमिकरूपं शिलशिलावद्धकथं कक्षागतकथं हे अद्ययन अद्यापन यायेगु क्रम दयेकायंकल । थौं नेपाल बौद्ध परियत्ति-शिक्षाय् निथीकथंयागु उपाधि परीक्षा दयाचवंगु जुया-चवन । छगू उपाधिपरीक्षायात परियत्ति सद्धम्मपातक उपाधिपरीक्षा धाइगु खःसा मेगु उपाधिपरीक्षायात परियत्ति सद्धम्मकोविद धाइगु जुयाचवन ।

उमेर जायावसां तबिनं ५८ दंया उमेरय् वस-पोल सुशीला गुरुमांनं 'परियत्ति सद्धम्मकोविद' धयागु उपाधिपरीक्षा नं दकसिबय् ह्लापां थःगु ह्लाःतय् प्राप्त यानाबिज्यात । उकि वसपोल परियत्ति सद्धम्मकोविद उपाधिधारीह्य खः । थौंकल्लय् वसपोल गुरुमांनि मध्यय् थकालिह्य गुरुमां जुयाबिज्यानाचवन । वसपोलयागु हे प्रेरणाकथं नागबाहालय् नं दीपंकर परियत्तिशिक्षायागु अद्ययन अद्यापन शुक्रबारपतिकं जुयाचवंगु दहेदनि । ८० दंया उमेरय् थयने धुंकूम्ह जूसांतवि वसपोलयागु मन नं घिसिसिधियाःगु खः । वसपोलयात सुस्वास्थ्य, दीर्घायु व भगवान् बुद्धयागु शासनयात सेवा यायेगुली गुबलें लिमचिलिगु उत्साह न्याबलें प्राप्त जुया नं चवने-मा धकाः प्रार्थना यानाचवना तर शरीरया स्वभाव खः मन सुनां धइथें तयेफइगु अवश्यं ला मखु अयसांतवि संसारयागु स्वभाव खः सकसियां हे स्वास्थ्य लाभ यानाः चवने मास्तिवः, सकलें निरोगी जुयाचवने मास्तिवः, सकलें दीर्घायु जुयाचवने मास्तिवः, सकलें सुखी जुयाचवने मास्तिवः, थुकियात सुनानं थथेला ययेकाचवनागु मडु धकाः धाये फइमखु, गुबलें नं अजाःगु कामना नं दइ-मखुगु जुयाचवन । अजाःगु कामना परिपूर्ति याये निम्ति हे वसपोलं महापरित्राणथें जाःगु महान्गु परित्राण श्रवण व पाठ यायेगु अवसर प्राप्त यानाबिज्यात । वसपोलं धयाबिज्याःगु खें ज्ञीसं सम्बेगया रूपय् लुमंकेबहः जू ।

थ्व अनन्त संसारय् गुगु संसार थाःगाः मदयेक हे चाचाः-हिला वयेधुन, थाःगाःमदयेक हिलावनाचवनागु संसारय् थःमलाःपि थितिमलाःपि शायद सुं हे दयेफइ । उकि सकलें हे ज्ञीपि छगू मखु छगूकथं छगू नं मखु छगू जन्मय् थः लाकाः वयाचवनापि अवश्यं जुवाचवनेफु । भगवान् बुद्धं नं अथे हे आज्ञादयेकाबिज्यानातःगु दया-चवन- "अनमतगं संसारय् मां धायेके मनपि, बी धायेके मनपि, तता धायेके मनपि, वाज्या धायेके मनपि, दाजु-किजा तःकेहे" धायेके मनपि सुं सुं हे दइमखु" । उकि वसपोल थ्व जीवनय् नागबाहाःया भ्याय्मचा जुयाः तिज्यानाचवंचथें नागबाहाःयाप्रति वसपोलया गुलि गथे स्नेह दु, माया, दु, मनता दु धयागु खें महापरित्राण नागबाहालय् न्यायेका वयंगुलि नं सिइका कायेफुगु जुयाचवन । नागबाहाःया भ्याय्मचां बिजाबिज्याःगु प्रेरणायात नागबाहालय् चवंपि सकलें श्रद्धालु महानु-भावपिसं वसपोलपाखें प्रेरणा प्राप्त यानाकयाः थन गुलि नं दयाचवंपि बौद्ध धायेकाचवंपि सद्धर्मप्रेमी श्रद्धालु-पि दयाचवंगु खः वसपोलपिसं थःगु श्रद्धायात जागृत यानाः थःगु धर्म, थःगु संस्कृति, थःगु सभ्यतायात ब्वलंकायंकेया निम्ति उकियात चिरस्थायी यायेया निम्ति, उकियात सुदृढीकरण यायेया निम्ति थः सन्तानपिन्त तथागतया उपदेशरूपी परियत्तियात अद्ययन याकेमाल, उकी हःपाः बिइमाल धकाः परियत्तिशिक्षाया परीक्षा नियन्त्रक जुयाबिज्याःहा पुज्यपाद बुद्धधोष भन्तेनं धर्म-देशनाया सिलसिलाय् अनुरोध यानाबिज्याःगु खः । व अनुरोधयात ह्याय्पनं न्यनाः नुगलं चायेकाः उकियात सार्थक यायेगु कोसिस यायेमाःगु जुयाचवन । ज्ञीपि मात्र नामंजक बौद्ध ज्ञयां मगाः । ज्ञीपि ज्यां नं बौद्ध जुइ फयेकेमाःपि जुयाचवन । धात्थें धायेमाल धाःसा नाग-बाहाः छ्वालं हे बौद्धपिनिगु स्थल खः । बौद्धपिनिगु स्थलय् बौद्धपिसं गुलि गथे यायेगु क्षमता दु धयागु खें सारा देशवासीपिसं सियाचवंगु दु ।

बुद्ध पूजा

शिलान्यास

बुद्धपूजा

२०५३ आश्विन ११, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा प्रत्येक पूर्णिमामा हुने बुद्धपूजा भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरसमक्ष शील प्रार्थना गरी सम्पन्न भयो। उक्त कार्यक्रममा यहाँका श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरबाट आलोक सूत्रमा आधारित धर्मकथा व्याख्या गर्दै "संसारमा सबभन्दा ठूलो वस्तु के हो? के गर्‍यो भने सुख पाइन्छ? रसमध्ये सबभन्दा ठूलो रस के हो? कस्तो जीवनलाई उत्तम जीवन भन्छ? भनी आलोकद्वारा सोधिएका चार प्रश्नको भगवान् बुद्धले दिनुभएको प्रत्युत्तर- वस्तुमध्ये ठूलो श्रद्धा धन, धर्म गर्‍यो भने वा धर्म संवध गर्‍यो भने सुख पाइन्छ। रसमध्ये ठूलो सत्वरस र प्रज्ञामय जीवनलाई उत्तम जीवन भनिने" कुराको चर्चा गर्नुभएको सो समारोहमा उपासक उपासिकाहरूबाट दानप्रदान र आनन्दकुटी विहार दायक सभाबाट भोजनको प्रबन्ध गरिएको थियो।

धर्मदेशना

२०५३ आश्विन ११, काठमाडौं-

धर्माध्यसभाको मासिक पूर्णिमामा हुने धर्मदेशना प्रवचन कार्यक्रम अन्तर्गत धर्मदेशना गर्दै महास्थविर भिक्षु अश्वघोषले पंचशीलको व्याख्या गर्दै पंचशील दिने लिनै र प्रार्थना गर्ने वस्तु होइन, यो त व्यवहारमा पालन गर्ने वस्तु हो र यो औपचारिकताको लागि मात्र प्रयोग हुनु उचित होइन भन्नुभयो। साथै वहाँले दान र त्यागमा भएको फरकलाई विश्लेषण गर्दै वर्तमान जीवनको उपयोगिता र सबैको कल्याणको लागि सबैद्वारा व्यवहार हुनुपर्ने कुरा बताउनुभयो। धर्मद्वत तथा प्रवचन उपसमितिका संयोजक सुवर्ण शाक्यद्वारा संचालित सो कार्यक्रममा महासचिव डा. त्रिरत्नमान तुलाधरले धर्मवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो।

आनन्दभूमि

शिलान्यास

२०५३ आश्विन १२, काठमाडौं-

यहाँको चोभारमुनि भाजंगालमा मुलक्षणकीर्ति-विहार समितिको आयोजनामा जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्री प्रकाशमान सिंहले मुलक्षणकीर्तिविहारको शिलान्यास गर्नुभयो। बुद्धपूजाबाट शुरु भएको सो बेला धर्मदेशना एवं भिक्षु अतगारिकाहरूमा भोजन दान-प्रदान पनि भएको थियो।

ज्ञापनपत्र दिइयो

२०५३ आश्विन ६, काठमाडौं-

लुम्बिनी विकास कोषका केही कर्मचारीहरूले लुम्बिनीको महिलवारमा रहेको बुद्धप्रतिमामा बंगुरको मालु र मदिरा प्याँके कुट्ट्य गरेको घटनाको घोर भत्सर्ना गर्दै यहाँको चित्रकार समाजले गहिरो दुःख प्रकट गरेको छ। ती कुकर्मी व्यक्तिहरूलाई कडाभन्दा कडा कार्यवाही गर्नुपर्ने माग गरी लुम्बिनी विकास कोषका उपाध्यक्ष भिक्षु विभलानन्द महास्थविर समक्ष विरोधपत्र दिई युवा खेलकूद तथा संस्कृति मन्त्री एवं लुम्बिनी विकास कोषका अध्यक्ष र रूपन्देही जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई बोधार्थ दिनुभएको छ।

यसैगरी लुम्बिनी उपवनक्षेत्र भित्र मद्यपानमा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाइनुपर्ने र पञ्चशीलको अवहेलना हुने निन्दनीय क्रियाकलापसाथि अक्लिम्ब प्रतिबन्ध लगाउन कडा कदम चालियोस् भनी ज्ञापनपत्र दिई अपिल पनि गरेको छ।

वार्षिक समारोह

२०५३ भाद्र ३०, काठमाडौं-

स्वयम्भू, किण्डोलस्थित उपासिकाराम संरक्षण समितिको आयोजनामा सो समितिको वार्षिकोत्सव एवं दिवंगत अतगारिकाहरू धर्मचारी, विरती, विमुखा र

उपासिका रत्नहीराको वार्षिक पुण्यतिथि तथा रत्न-हीराका श्रीमान्को नामबाट निमित्त चारधाम चैत्यको वार्षिक पूजा एवं गुंलाधर्मदेशनाको समापन समारोह सम्पन्न भयो । ज्ञानमाला भजनबाट शुरुभई धर्मदेशना पनि भएको उक्त दिन विष्णुरत्न शाक्यबाट स्वागत मन्तव्य, धर्मरत्न शाक्यबाट मन्तव्य र पूर्णरत्न वज्राचार्यबाट धन्यवाद ज्ञापन भएको थियो । ललितपुर उप-महानगर पालिकाका प्रमुख बेखारत्न शाक्यको सभापतित्वमा एवं सांसद पद्मरत्न तुलाधरको मुख्य अतिथित्वमा संचालित सो समारोहमा अनगारिका धम्मवती-बाट गुंलाधर्मदेशना समापन मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । भिक्षु अनगारिकाबाट गुंलाधर्मदेशना भएको क्रममा उपासकहरू धर्मरत्न शाक्य र सुवर्ण शाक्यले पनि उपासिकारामको इतिहास र नेपालमा बृद्धधर्म सम्बन्धमा महिलाको सत्प्रयासबारे प्रवचन गर्नुभएको थियो ।

महापरित्राणपाठ

२०५३ भाद्र २४, काठमाडौं-

कीर्तिपुरमा रहेको नगरमण्डप श्रीकीर्तिविहार-मा श्रीकीर्ति बौद्ध केन्द्रको आयोजनामा भित्रराष्ट्र थाइ-लैण्डका नरेश भूमिबल अकुल्यादेजको राज्यारोहणको स्वर्णमहोत्सवको उपलक्ष्यमा नरेशको दीर्घायु तथा सुस्वास्थ्यको कामना गरी परराष्ट्रमन्त्री डा. प्रकाशचन्द्र लोहनीको प्रमुख आतिथ्यमा महापरित्राणपाठ कार्यक्रमको समुद्घाटन सम्पन्न भयो । शिवदेव संस्कारित रुद्र-वर्ण महाविहारका त्रिरत्न भजनसंघबाट ज्ञानमाला भजन भई शुरुभएको सो कार्यक्रममा नेपालको लागि थाईराजदूत महामहिम प्रीष्ठा पिटिसनबाट सम्बोधन भाषण र काठमाडौंस्थित थाई समुदायबाट नरेशको जयगान भएको थियो । सो बेला श्रीकीर्ति बौद्ध केन्द्रको अध्यक्ष एवं विहार प्रमुख महास्थविर भिक्षु सुदर्शनबाट महापरित्राणदेशना भएको थियो ।

क्रियाकलाप

२०५३ आश्विन ६, ललितपुर-

युवक बौद्ध मण्डलले निरन्तररूपमा संचालन गर्दैआएका क्रियाकलापमा शनिवासीय प्रवचन कार्यक्रम अन्तर्गत आनन्दराज शाक्य, भिक्षु विशुद्धानन्द र धर्म-

बहादुर शाक्यबाट प्रवचन एवं बृद्धधर्मसम्बन्धमा प्राप्ति-छलफल कार्यक्रम भएको थियो । यसंगरी गीता शाक्य यमुना शाक्यको संयोजकत्वमा संचालन भएको फेब्रिक-किर्तिग तालिममा ३३ जना सहभागीहरूलाई अनेक-वज्राचार्यबाट प्रशिक्षण भएको थियो । यस्तै मु-वज्राचार्य र नन्द शाक्यको संयोजकत्वमा संचालि-प्रारम्भिक बौद्धशिक्षा कक्षमा सुधी अमिता धाव-महेन्द्ररत्न शाक्य र जर्माका भिक्षु जतिलद्वारा शिक्ष-भएको थियो । जापानबाट नेपाल भ्रमण गर्न आउ-भएका मोरी गुचीको सम्मानमा मण्डलका अध्यक्ष-सुचित्रमान शाक्यको सभापतित्वमा भएको समारोह-ध्यानभावनाबारे प्रवचन र मैत्रीभावनाको अभ्यास पर्-गराइएको थियो । यो कार्यक्रमको सिलसिलामा ज्ञान-माला भजन तथा ३ ऋहिनै संगीत प्रशिक्षण कार्यक्रम पनि भएको थियो ।

बौद्ध जागरण प्रशिक्षण शिविर सम्पन्न

२०५३ आश्विन १६, काभ्रे-

ध्यानकुटी विहार, बनेपा र युवा बौद्ध समूह काठमाडौंको संयुक्त आयोजनामा संचालित आठदिने बौद्ध जागरण शिविर काठमाडौंको बनेपा नगर प्रमुख राम-भक्त कोखश्रेष्ठबाट उद्घाटन तथा बनेपा नगर उपप्रमु-लोकनारायण भैलको आतिथ्यमा समापन समारोह पनि सम्पन्न भएको छ । उद्घाटन र समापन समारोहको सभापतित्व भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट भएको थियो भने स्वागत भाषण अध्यक्ष हर्षभुनि शाक्यबाट भएको थियो । उपाध्यक्षहरू आनन्दसिद्धि तुलाधर र चिन्-काजी ताम्राकारबाट धन्यवाद ज्ञापन भएको सो बेला सञ्चिव त्रिरत्न मानन्धरद्वारा प्रशिक्षणको उद्देश्यमा प्रकाश र कोषाध्यक्ष रत्नजीवबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको थियो ।

बौद्ध जनजातिमा बृद्धधर्मको शिक्षा दिलाउनु उद्देश्य रहेको यस शिविरमा ५५ जना सहभागीहरूमा नेपाल अधिराज्यका बनेपा, सप्तरी, गोर्खा, उर्लावारी, पोखरा, उदयपुर, धादिङ र रूपन्देहीका नेवार, मगर, थारु, गुरुङ र तामाङ बौद्धजनजातिहरू रहेका छन् । यसका प्रशिक्षकहरूमा भिक्षु अनगारिका तथा बौद्ध-

विद्वान्महर्षु भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु सुदर्शन, अनगरिका वीर्यवती, डा. केशवमान शाक्य, शान्तरत्न शाक्य, सुवर्ण शाक्य, मीनबहादुर शाक्य, सुरेनमान शाक्य, हर्षमुनि शाक्य, सुश्री श्रमिता धाखवाः, लोकदर्शन वज्राचार्य, डा. भद्ररत्न वज्राचार्य, विपीन्द्रप्रकाश महर्जन, त्रिरत्न मानन्धर, देव रंजित, रत्नजीव कंसाकार, तेजनारायण पंजियार, शंकरलाल चौधरी र एम. एस. थापामगर हुनुहुन्थ्यो ।

पदस्थापन समारोह

२०५३ भाद्र १५, कास्की-

स्थानीय धर्मशोला बुद्धविहारमा २०५२ साल श्रावण २० गते स्थापना भएको युवा बौद्धसंघले विधानानुसारको निर्वाचनदण्डि पहिलो पदस्थापन कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । उपमहानगर पालिकाका प्रमुख भोला थापाको प्रमुख श्रातिथ्यमा भएको सो कार्यक्रममा उपसमितिका संयोजक प्रकाश पालिखेद्वारा स्वागत भाषण गरिएको थियो भने सचिव मुक्तेश्वर मल्लबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत भएको र कोषाध्यक्ष विक्रम बुद्धाचार्यबाट आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत भएको थियो । सो बेला विभिन्न संघ संस्थाका तर्फबाट रवीन्द्र माकःजु, श्रानन्दराज मुल्मी, प्रकाशमान गुभाजु, भिक्षु श्रद्धानन्द र बिलबहादुर गुरुङबाट बुद्धधर्म र समाजपक्षमा आ-आपनो सुझावहरू र विचारहरू व्यक्त गरिएका थिए । उत्तममान बुद्धाचार्यको सभापतित्वमा भएको सो कार्यक्रम विक्रम उदासबाट संचालन गरिएको थियो ।

यस युवा बौद्ध संघले यहाँको वडा नं. ३ स्थित नदीपुरमा वृक्षारोपण पनि गरेको थियो र “बुद्धधर्मको विकास-श्राजको आवश्यकता” विषयमा विभिन्न विहार, गुम्बा र चैत्यसँग सम्बन्धित १५ वटा संस्थाका प्रतिनिधिहरूको सहभागिता गराई गोष्ठी पनि संचालन गरेको थियो ।

प्रतीत्यसमुत्पादको व्याख्या

बौद्ध मित्रराष्ट्र बर्माबाट पाल्नुभएका भिक्षु खतीलबाट बुद्धधर्मको मूल स्रोत प्रतीत्यसमुत्पादको दर्शन

बारे विहार विहारमा व्याख्या भइरहेको छ । उक्त व्याख्या निम्नप्रकार भइरहेको छ-

१. शाक्यमिह विहारमा विहान ६.३० देखि ८ बजेसम्म, २. सुनंगल विहारमा साँझ ५ बजेदेखि ६ बजेसम्म (शनिवार मात्र ३ बजेदेखि ५ बजेसम्म), ३. युवक बौद्ध मण्डलमा सोमबार, बुधबार, शुक्रबार हप्ताको ३ पटक साँझ ६.३० बजेदेखि ७.३० बजेसम्म वर्षा-वास नसद्धिएसम्म । ४. पद्मसुगन्ध विहार (मजिपाट, काठमाडौंमा) महिनाको चारपटक श्रौंसी, अष्टमी, पूर्णिमा, अष्टमी बिहान ८ बजेदेखि ९ बजेसम्म वर्षा-वासभरि । ५. धर्मचक्र विहार, बागबजारमा प्रत्येक बिहवार दिउँसो २ बजेदेखि ३ बजेसम्म ।

(नेपालभाषा)

बुद्धपूजा व धर्मदेशना

१९९६ यँलाध्व २, यँ-

थनया बागवजारय् जीवरत्न स्थापितयापाखें स्वसाःस्वःगु बुद्धपूजा स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनखलःपाखें भजन सुरजुयाःलि बुद्धपूजा जूगु बेलस धर्मदेशना यासे महास्थविर भिक्षु अश्वघोष धँबिज्यात- 'ज्ञोसं यानागु बुद्धपूजां बुद्धशासन ताकाल ल्यनाचवनेमाः । सकलें प्राणित आहार नैच्वंषि खः तर नयेमखंषि यक्व दु, उकि दान यायेगु परम्परा दुगु खः । अन्नदान धंगु बलदान खः ।' थुगु इलय् अनगरिका धम्मवती धँबिज्यात- 'दान यायेबलय् प्रीतिभोजन मनूयात लय्तायेकी अले मनःसां प्वाः जाःथें ज्वी । भगवानं बुद्धत्व प्राप्तियां लिपा नःगु सत्तु भोजन खः । थुगु वस्तु न्याथासं न्याबले नं लः, छयः व कस्ति तयाः नये ज्यू । अकि तःधंगु दानया रूपय् सत्तु भोजन व क्षीरभोजन जूगु खः । सत्तु ह्लापां बर्मावःषि चतुर्महाराजिका तपस्सु व भल्लुकं पात्रय् तयाः दान व्यूगु खः ।'

कजी जीवरत्न व परिवारं धर्मकीर्ति विहारयात सिजःयागु अष्टमंगल कियातःगु पिण्डपात्र दोहलप्यगु उगु ज्याइवःस ज्ञानमाला भजनखलकं कजी व कजिनी-पित खातागा वखायेकाः सम्मान याःगु खः । उअयलय्

भजनखलः या अध्यक्ष शान्तरत्न शाक्यं कार्यक्रमया उपा-
देयता न्यायनाः स्वचु विद्याविज्यागु खः ।

विद्याः गोष्ठी जुल

१९९६ यंलाख २, यं-

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्यक्षन गोष्ठीया रजतजयन्तीया
लसताय ग्वसाः ग्वःगु 'बुद्धशासनय् मिस्तय् देन' विषयया
विद्याः गोष्ठीया सांनद पञ्चरत्न तुलाधरं उलेज्या याना-
दित । उगु गोष्ठीया बक्तापि लोचनताया तुलाधर,
प्रफुल्लकमल ताम्राकार व सुमनकमल तुलाधर तथा
समालोचकपि विनयरत्न घाख्वाः, अमिता घाख्वाः व
प्रा. बासन्तीशेबी वज्राचार्यपि जुयाछुगु खः ।

सफू विमोचन

१९९६ गुंलागा १०, यल-

लोटस रिसर्च सेण्टरपाखें विथंगु 'आर्य गण्ड-
व्यूहसूत्र' सफूया विमोचन समारोहया नापं गुंलागा
लसताय थुगु सेण्टर व यशोधरा महाविहार सुधार
समितिया मंकाः ग्वसालय् थुगु सूत्रया विषयय् सफूया
अनुवादक पं. दिव्यवज्र वज्राचार्यपाखें प्पहृतक धर्म-
देशना नं जुगु जुल ।

थाइलैंड व बुद्धधर्मया विषयय्

पी. एच्. डी. उपाधि

१९९६ प्रनलागा ८, यं-

२१ दैतक भिक्षु जुयाविज्याःम्ह थनया उबहाः-
मा भिन्न सुशोभनं (लक्ष्मण शाक्य) *Buddhism
and State in Thailand - A Historical
Perspective* विषयत भारतया बोधगयाया मगध
युनिभर्सिटी पी.एच्. डी.या उपाधि हासिल यानाविज्याःगु
हु । महामुकुट बुद्धिस्ट युनिभर्सिटी, बैंकक बी. ए. व
बर्मीगडया पञ्जाब युनिभर्सिटी एम. ए. यायेधुंकूम्ह
बनपौलं भिक्षु जुयास्वंबलय् थाइलैंड, मलेसिया, सिंगा-
पुर, श्रीलंका, अष्ट्रेलिया व भारत धर्मन यायेधुंकूगु खः ।

गुंलागा धर्मदेशना

१९९६ गुंलाख १०, यं-

थनया उबहाःस्वाःया मञ्जुश्रीनक महाविहार

संरक्षण सुधारसंघया ग्वसालय् उगु विहारय् भि-
सुबोधकीर्तिपाखें धर्मदेशना जुल । संघया सदस्य-सनि
सुवर्ण शाक्यपाखें न्हाकगु उगु उपाखलय् भिक्षु सुबो-
कीर्ति धर्मदेशना यासे बौद्धजगतं शील आचरणनि ल्हा-
लाक अभ्यास यायेमाःगु व बुद्धया उपदेशयात छप-
ह्वाय्पन न्यनाः मेगु ह्वाय्पनं पिछ्वयेगु खःना धर्मदेश-
या छुं महत्त्व मकुगु खें कनाविज्यात । संघया उपाध्य-
पूर्णरत्न शाक्यं पिछ्वापात्र दोहलप्यगु व कोषाध्यक्ष नेम-
कर शाक्यं दछिना दोहलप्यगु उध्यलय् धर्मदेशना थव-
याःवःपि संघपरिवारपिसं नं दानप्रदान याःगु खः । उगु
संघं दैय्देंसं भिक्षु, अनगारिका व विद्वान्पिनिपाखें
गुंलापतिकं धर्मदेशना याकावंचंगु खः ।

पुरस्कार व प्रमाणपत्र वितरण

१९९६ यंलागा १, यल -

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष भिक्षु
कुमार काश्य महास्थविरया सभापतित्वय् व ललितपुर
उपमहानगरया प्रमुख बेखारत्न शाक्यया मूपाहालय्
बु.सं. २५३६ दैया स्वीस्वंगुगु समूहया परीक्षाय् उत्तीर्ण
जूपि विद्यार्थीतय्त नेपाल बौद्ध परियत्तिशिक्षापाखें
प्रमाणपत्र व पुरस्कार लःह्लात । नेपाल बौद्ध परियत्ति-
शिक्षा पाठ्यक्रम विहास उपसमितिया संयोजक भिक्षु
सुदर्शन महास्थविरपाखें लसकुसन्वचु व कार्य समन्वय
समितिया सचिव भिक्षु शीलमद्रपाखें सुभाय् देछाःगु उगु
इलय् केन्द्रीय परीक्षानियन्त्रक भिक्षु बुद्धधोष महास्थविर-
पाखें परीक्षाया प्रतिवेदन प्रस्तुत यानाविज्याःगु खः ।
अथे हे विद्यार्थीप्रतिनिधिपाखें नं मन्तुना प्वंकूगु खः ।

द्वंगु भिके

'आनन्दभूमि' दै २४, ल्याः ५ या छवः पी २८
पुलापि आजीवन ग्राहकपिनिपाखें आभिक ग्वाहाति
व्युपित्त सुभाय् देछायागुलिद "हेरारत्न शाक्य" जु
माःथाय् '... .. वज्राचार्य' ज्वंगुलि द्वंगु भिका-
चनना ।

'आनन्दभूमि'